

Henna Kippo ja Sanna Koistinen

**”APUAHAN TARVIHTEE JOKAINEN JOSKUS”
-ÄITIEN KOKEMUKSIA KAINUUN MAAKUNTA -KUNTAYHTYMÄN
KAJAANIN PERHETYÖSTÄ**

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Hoitotyön koulutusohjelma
Syksy 2009

**Kajaanin
ammattikorkeakoulu**

OPINNÄYTETYÖ TIIVISTELMÄ

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	Koulutusohjelma Hoitotyön koulutusohjelma
Tekijä(t) Kippo Henna ja Koistinen Sanna	
Työn nimi "Apuahan tarvitsee jokainen joskus" -äitien kokemuksia Kainuun maakunta -kuntayhtymän Kajaanin perhetyöstä	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot Kippo Henna: kirurginen hoitotyö Koistinen Sanna: mielenterveystyö	Ohjaaja(t) Kristiina Anttonen ja Sirkka-Liisa Niskanen Työelämäohjaaja: Sinikka Suutari
	Toimeksiantaja Kainuun maakunta -kuntayhtymä, perhepalvelut
Aika Syksy 2009	Sivumäärä ja liitteet 44 ja liitteitä 6
<p>Parin viime vuoden aikana mediassa on ollut esillä lapsiperheiden hyvinvointi ja haasteet arjen hallinnassa. Lapsiperheet kohtaavat arjessaan erilaisia haastavia elämäntilanteita, jolloin he tarvitsevat apua moniammatillisilta tahoilta.</p> <p>Opinnäytetyömme tutkimusprosessi oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Tarkoituksena opinnäytetyösämme oli selvittää millaiset Kainuun maakunta -kuntayhtymän Kajaanin perhetyön käyttämät työtavat vahvistavat perheitä. Lisäksi selvitimme perheiden kokemuksia siitä millaista tuen saaminen on ja millaiset ovat heidän kehittämisehdotuksensa perhetyöhön. Tavoitteenamme oli saada tietoon, miten perheiden tukemista voidaan kehittää Kainuun maakunta -kuntayhtymän perhetyössä Kajaanissa, jotta se vastaisi myös tulevaisuudessa perheiden tarpeita. Rajasimme opinnäytetyömme käsittelemään ennaltaehkäisevää perhetyötä. Käytimme opinnäytetyösämme aineistonkeruumetodina teemahaastattelua. Haastatelimme neljää kajaanilaista äitiä, joiden perhe oli saanut apua haastavaan elämäntilanteeseensa Kajaanin perhetyöltä kotona ja Teppanan perheasemalla.</p> <p>Tuloksena voidaan todeta, että perhe-elämän haasteellisuus yllätti vanhemmat lapsen syntymän jälkeen. He huomasivat tarvitsevansa tukea arjessa jaksamiseensa ja heitä ohjattiin perhetyön asiakkaaksi esimerkiksi neuvolasta. Keskustelu ja yhdessä tekeminen perhetyöntekijän kanssa ja lisäksi vanhempien vapaa-ajan järjestäminen olivat perheitä vahvistavia auttamismenetelmiä. Perheet kokivat Teppanan perheaseman mahdollistaman vertaistuen tärkeäksi tukimuodoksi. Autetuksi tuleminen helpotti perheiden oloa ja se näkyi perheessä hyvinvointina ja tasapainoisena arkena. Äidit toivoivat avun saannin helpottumista, lisää ilta- ja viikonloppuperhetyöntekijöitä sekä Teppanan perheasemalle lisää yhteistä toimintaa.</p> <p>Johtopäätöksenä todetaan, että perheille avun tarpeen myöntäminen on vaikeaa, joten neuvolatyössä tulisi kiinnittää enemmän huomiota perheiden arjessa jaksamiseen ja keskustella perheiden kanssa arjen haastavista tilanteista avoimesti. Perheet hyötyivät perhetyöstä ja olivat tyytyväisiä saamansa tukeen, mutta perhetyötä on kehitettävä myös jatkossa perheiden toiveet huomioiden.</p>	
Kieli	Suomi
Asiasanat	Perhe, vanhemmuus, perhetyö, perheen tukeminen
Säilytyspaikka	☐ Kajaanin ammattikorkeakoulun Kaktus-tietokanta ☐ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Health and Sports	Degree Programme Nursing
Author(s) Kippo Henna and Koistinen Sanna	
Title "Everyone Needs Help Sometimes" -mothers' experiences of family work in Kajaani within the Joint Authority of Kainuu Region	
Optional Professional Studies Henna Kippo: Surgical Nursing Sanna Koistinen: Mental Health Care	Instructor(s) Kristiina Anttonen and Sirkka-Liisa Niskanen
	Commissioned by Joint Authority of Kainuu Region, Family services
Date Autumn 2009	Total Number of Pages and Appendices 44 and appendices 6
<p>During the last few years there has been a lot of discussion in the media about families' welfare and challenges in everyday management. Families undergo different challenging situations in their everyday lives when they need support from the professionals.</p> <p>This thesis was a qualitative research process. The purpose was to find out what methods of family work used by the Joint Authority of Kainuu region reinforced the management of families. In addition, the purpose was also to find out what experiences families had when they had got help and how families wanted to develop family work in Kajaani within the Joint Authority of Kainuu Region. The goal of this thesis was to study how family work could be developed in the future so that families in Kajaani could get the help they needed from the Joint Authority of Kainuu Region. This thesis focuses on preventive family work only. The material was collected by theme interviews. Four mothers, whose families had been helped by the family work in Kajaani, either at their homes or at Teppana Family Health Station, were interviewed for this thesis.</p> <p>The results showed that difficulties in family life surprised families after their children had been born. Families noticed that they needed support and they were directed to the family work by the child clinic, for example. Discussions, doing together with the family worker and organizing free time for parents were reinforcing methods used by the family workers. Families experienced that peer support was an important supportive method in Teppana Family Health Station. Support provided by professionals made families' lives easier, which was demonstrated as the wellbeing and balanced everyday lives of the families. Mothers wished that getting help from family work could be easier, more employees would be available in the evenings and weekends and that there would be more common activities in Teppana Family Health Station.</p> <p>As a conclusion, it can be stated that families have difficulties acknowledging their need for support. Therefore, more attention should be paid to families' managing with everyday life and the challenges of everyday life should be discussed more openly in the clinics. Families benefit from family work and, in this study, they were satisfied with the support provided. Family work must also be developed in the future by considering families' wishes.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	Family, parenthood, family work, support for families
Deposited at	☐ Kaktus Database at Kajaani University of Applied Sciences ☐ Library of Kajaani University of Applied Sciences

ALKUSANAT

Tähän tulee alkusanat

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 LAPSIPERHEEN ARKI JA SEN HAASTEET	2
2.1 Perhe-elämä	2
2.2 Vanhemmaksi tuleminen ja kiintymyssuhteen merkitys	3
2.3 Vanhemmuus ja vanhemmuuden tehtävät	4
3 PERHEEN PARISSA TAPAHTUVA TYÖ	7
3.1 Perheen tukeminen ja moniammatillisuus	7
3.2 Perhetyö perheiden tukijana	8
3.3 Perhetyö Kajaanissa	9
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	11
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	13
5.1 Laadullinen tutkimus	13
5.2 Aineiston hankinta	14
5.3 Aineiston hankinnan toteutuminen	16
5.4 Aineiston analysointi	18
6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	21
6.1 Perhetyön pariin tuleminen	21
6.2 Tuen tarpeen muuttuminen ja siihen vaikuttavat tekijät	22
6.3 Perheen tukeminen	23
6.4 Perhetyön toteutuminen	25
6.5 Kokemuksia perhetyön tuesta	27
6.6 Kehittämisehdotukset perhetyöhön ja Teppanan perheasemalle	29
7 TULOSTEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	30
8 POHDINTA	33
8.1 Eettisyys	33
8.2 Luotettavuus	34
8.3 Pohdintaa opinnäytetyön toteutumisesta	35
8.4 Opinnäytetyöprosessi ammatillisen kasvun tukena	36

8.5 Jatkotutkimusaiheet

38

LÄHTEET

40

LIITTEIDEN LUETTELO JA LIITTEET

1 JOHDANTO

Suomen yhteiskunta on kokenut muutoksia eri vuosikymmenten aikana. Yhteiskunnan muutokset ovat vaikuttaneet perherakenteen sekä perheiden toimintatapojen muuttumiseen. Arvot ja asenteet heijastuvat vanhempien työssäkäynnin lisäksi lasten hoitamiseen. (Eirola 2003, 15; Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 9.)

Vuosien 2008 ja 2009 aikana mediassa on ollut esillä lapsiperheiden hyvinvointi, haasteet arjen hallinnassa ja vaikeuksista seuranneet perheissä tapahtuneet murhat. Media vaikuttaa mielikuviin ja käsityksiin perheiden arki-elämästä. Lapsiperheet kohtaavat arjessaan erilaisia haastavia elämäntilanteita, jolloin perheet tarvitsevat apua moniammatillisilta tahoilta. Tarve voida esille perheiden ilmaisemana (Korhonen & Sukula 2004, 37), jolloin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten on tärkeää huomata perheiden arkielämän haasteet, jotta voivat puuttua niihin ajoissa sekä olla heidän tukenaan. Perheiden parissa työskentelevien ammattilaisten on panostettava perheiden hyvinvointiin, jotta vaikeudet eivät kasaantuisi ja vältyttäisiin niiden aiheuttamilta ikäviltä seurauksilta.

Opinnäytetyömme toimeksiantaja on Kainuun maakunta -kuntayhtymän perhepalvelut, jonka työntekijöiden mukaan lapsiperheet eivät välttämättä koe tarvitsevansa apua haastavissa elämäntilanteissa, vaikka todellisuudessa he sitä tarvitsisivat. Kynnys hakea apua perhetyön ammattilaisilta voi joillekin olla suuri.

Tarkoituksena opinnäytetyössämme on selvittää millaiset Kainuun maakunta -kuntayhtymän perhetyön käyttämät työtavat vahvistavat perheitä. Lisäksi selvitämme perheiden kokemuksia siitä millaista tuen saaminen on ja millaiset ovat heidän kehittämisohjelmuksensa perhetyöhön. Tavoitteenamme on saada tietoon, miten perheiden tukemista voidaan kehittää perheiden tarpeiden mukaiseen suuntaan Kainuun maakunta -kuntayhtymän Kajaanin perhetyössä.

Opinnäytetyömme aiheen rajasimme käsittelemään ennalta ehkäisevää perhetyötä Kainuun maakunta -kuntayhtymän Kajaanin alueella. Keskeisiä käsitteitä työssämme ovat perheen tukeminen ja perhetyö, koska käsittelemme perheiden parissa tapahtuvaa työtä ja heidän tukemista. Perheasemiin ja perhekahviloihin liittyviä opinnäytetöitä on Kajaanissa tehty vuodesta 1997 lähtien. Niissä on tutkittu toimintaa, vertaistuen merkitystä ja pohdittu toiminnan kehittämistä.

2 LAPSIPERHEEN ARKI JA SEN HAASTEET

2.1 Perhe-elämä

Perheen määrittely on moninaista ja se vaihtelee eri kulttuureissa (Butler & Roberts 1997, 47–48). Perheestä muodostuu mielikuva, kun puhutaan yhdestä tai useammasta vanhemmasta ja lapsesta. Vanhemmilla ja lapsilla on perheessä keskinäinen tunnepitoinen suhde toisiinsa ja he jakavat yhteisen fyysisen tilan, kuten kodin. Perheet voivat olla hyvin erilaisia, kun lapsella saattaa olla useampi vanhempi ja uusia sisaruksia jakamassa arkea. Kaikki perheen jäsenet eivät välttämättä asu yhdessä saman katon alla ja määriteltäessä perhettä käsitteenä tulee ottaa huomioon myös pariskunnat, joilla ei ole lapsia. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 12–13.) Lapsilla, joilla on samat vanhemmat, voi olla erilainen kokemus perheestä, sillä esimerkiksi syntymäjärjestys, sukupuoli ja ympäristö tekevät lasten kasvusta ja kehityksestä erilaista (Poiijula 2007, 147). Perheen ajatellaan olevan ennen kaikkea lasten kasvun ja kasvatuksen paikka (Pohjola 2005, 43).

Yhteiskunnan muutoskausina on ollut tyypillistä vilkas julkinen keskustelu, jossa pohditaan perheisiin liittyviä asioita huolestuneella sävyllä (Forsberg 2003, 7). Yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset vaikuttavat parisuhteisiin ja perhe-elämään. Avioerot ovat lisääntyneet, keskimäärin kolmannes solmituista avioliitoista johtaa eroon, ja yksinhuoltajien määrä on noussut. (Järvinen ym. 2007, 90.) Yhteiskunnalliset muutokset ovat haastaneet eri palveluiden tuottajia vastaamaan perheiden muuttuneisiin tarpeisiin. Puheenaiheina ovat perheiden sosiaalisten verkkojen kaventuminen, lasten ja nuorten ongelmien kasaantuminen, lasten kasvatusongelmat ja perheiden taloudelliset vaikeudet. Lisäksi keskusteluja käydään väkivallan lisääntymisestä, päihteiden väärinkäytöstä sekä parisuhteen, vanhemmuuden ja työn yhteensovittamisesta. Perheiden elämäntilanteet ovat monimutkaistuneet ja erityispalveluiden tarve on kasvanut. (Uusimäki 2005, 18–19.) Vanhemmat kokevat olevansa epävarmoja vastuustaan ja voimavaroistaan. Lapsia ja nuoria syrjäytyy, koska heidän hyvinvoinnistaan ei oteta vastuuta vanhempien ja muiden kasvattajien osalta. Yhteisöllinen välittäminen on häviämässä suomalaisesta yhteiskunnasta. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 9.)

Ajankäyttö on yksi perheiden arjen haasteista. Kiireestä on tullut osa perheen arkea, internet ja teknologia mahdollistavat työskentelyn vapaa-aikana, joten yksityisen ja julkisen elämän raja ei ole enää selkeä. Kun perheellä on aikaa yhdessäololle, sille asetetaan monenlaisia odo-

tuksia. Esimerkiksi yhteiset juhlapyhät, kuten joulunvietto, ja kesälomamatkat värittyvät mielikuvissa nostalgisesti. Vanhempien olisi hyvä viettää tavallista arkielämää lastensa kanssa, sillä perheen jäsenten tulisi saada kokea arkinen yhteisyys. Perheiden tasapainoista arkea horjuttavat erilaiset kehitysvaiheet, ylilyönnit sekä erilaiset elämäntilanteet. (Kuivakangas 2002, 43–45.)

Lapsiperheille on tarjolla erilaisia sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluita, esimerkiksi lastensuojelutyö, nuorisotyö, neuvolapalvelut sekä päivähoito. Perheiden hyvinvoinnin vuoksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten on tärkeää tuntea oman osaamisen alueen rajat ja tietää asiantuntijuutensa vahvuudet. Heidän on osattava ohjata perheet oikeiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden ääreen silloin, kun omat taidot eivät auttamiseen riitä. Perheet tarvitsevat tukea arjen paineiden helpottamiseksi, joten sitä tulisi tarjota tarvittaessa jo peruspalveluiden ensikontakteissa, esimerkiksi terveydenhoitajan vastaanotolla. (Järvinen ym. 2007, 193–194; Noppari, Kiiltomäki & Pesonen 2007, 23.) Lisäksi perheiden hyvinvointia voivat tukea sukulaiset, ystävät ja muut samassa elämäntilanteessa olevat lapsiperheet (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 81).

2.2 Vanhemmaksi tuleminen ja kiintymyssuhteen merkitys

Kokemuksellisesti raskausaika on erilainen naisen ja miehen välillä, vaikka heillä olisi samantyyppiset lähtökohdat koulutuksen sekä työelämän kannalta. Nainen kantaa lapsen kehossaan ja synnyttää. (Sevón & Huttunen 2002, 72–73.) Naiselle raskaus on vahvasti biologinen tapahtuma ja miehelle enemmän sosiaalinen. Tämä ero näkyy heidän kehityksessä ensimmäisen lapsen odotuksen aikana. Raskaus vaikuttaa aina jollakin tavoin puolisoitten väliseen suhteeseen. Naiset odottavat puolison antavan paljon tukea niin raskausaikana kuin synnytyksen jälkeenkin. (Vehviläinen-Julkunen 1999, 165.)

Vanhemmuuden kannalta on tärkeää, että pariskunnat ymmärtävät toisiaan raskauteen liittyvän kehityksen aikana. Elämänmuutoksen aikana puolisoitten suhde on tärkein turvallisuuden lähde. (Vehviläinen-Julkunen 1999, 165–166.) Vanhempien käsitykset tulevaisuudesta ja heidän itsetunnostaan ovat merkittäviä voimavaroja lapsiperheissä (Pietilä 1999, 249).

Vanhemmilla on ennen ensimmäisen lapsen syntymää mielikuva lapsesta ja tulevasta perhe-elämästä. Tämä on tärkeää kehittyvän vuorovaikutussuhteen kannalta. Jos syntynyt lapsi ei

vastaakaan vanhempien mielikuvia kiltistä ja tyytyväisestä vauvasta tai mielikuva lapsesta on välttelevä, kiintymyssuhteen muodostuminen voi olla ongelmallista. Tällöin vanhemmat saattavat luoda etäisen suhteen lapseensa. Kun he huomaavat todellisuuden olevan erilainen kuin muodostunut mielikuva, saattaa se laukaista ongelmia. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 22.)

Ihminen haluaa saada huomiota, riippumatta iästä tai sukupuolesta ja hänelle on tärkeää tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Tullakseen huomatuksi ja kohdatuksi, ihminen tarvitsee toisen ihmisen välittämistä. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 8.) Jo vauvana ihminen alkaa tehdä oletuksia maailmasta sen mukaan miten häntä hoitava aikuinen reagoi häneen (Vilén, Lepämäki & Ekström 2008, 36). Vauva luo häntä hoivaavaan ihmiseen vahvan kiintymyssuhteen. Tämä on tärkeä vaihe ihmisen elämässä ja oleellista myös elämän muissa vaiheissa suhteiden luomisen ja kiintymyksen muodostamisen kannalta. Kiintymyssuhde luo pohjan perustuottamukselle sekä sosiaaliselle toimintakyvyille, jos sen muodostuminen ei onnistu, lapsi masentuu ja ikään kuin kääntyy sisäänpäin. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 20, 131.)

Kiintymyssuhdeteorian tarkoituksena on ymmärtää ihmisen taipumusta muodostaa voimakkaita tunnesiteitä toisiinsa. Lapsella on syntyessään tarve kiinnittyä hoivaajaansa, koska se on jopa hengissä säilymisen ehto. (Sinkkonen 2003, 92–93.) Tällainen suhde on ainutlaatuinen tunneside lapsen ja hänen hoivaajansa välillä. Teorian mukaan lapsi haluaa pitää välimatkan hoivaajaansa niin lyhyenä kuin mahdollista. (Poijula 2007, 81.) Turvallinen ja luottavainen kiintymyssuhde muodostuu, kun lapsen fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tarpeet huomioidaan ja niihin vastataan oikealla tavalla. Turvallisessa kiintymyssuhteessa hän uskaltaa näyttää tunteensa ja tarpeensa avoimesti. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 20–22; Vilén ym. 2008, 36–37.)

2.3 Vanhemmuus ja vanhemmuuden tehtävät

Vanhemmuutta ei voi olla ilman lasta (Kekkonen 2004, 25). Henkilöt, jotka huolehtivat lapsen ruuasta, vaatetuksesta, arjen käytännöistä ja muista kasvatustehtävistä määritellään lapsen vanhemmiksi. Vanhemmuus ja huoltajuus määräytyvät lapsen synnyttäneelle ja hänen avio- puolisolleen automaattisesti. Lapsilla on aina kaksi vanhempaa, mutta nämä eivät välttämättä asu hänen kanssa yhdessä. (Järvinen ym. 2007, 13, 90.) Monipuoliset ehkäisymenetelmät mahdollistavat sen, että periaatteessa vanhemmuuden voi valita yksilöllisesti. Tällöin jokai-

nen syntyvä lapsi on toivottu, mutta se ei aina toteudu todellisuudessa. (Sevón & Huttunen 2002, 80.)

Vanhemmaksi tulemisen myötä puolisoiden eri roolit ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Isän ja äidin tulee sovittaa yhteen vanhemmuus ja parisuhde. (Järvinen ym. 2007, 90.) Vanhempien parisuhteen toimivuus on lapselle tärkeää, koska silloin se tarjoaa hänelle turvallisen kasvualustan (Eirola 2003, 77; Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80). Vanhemmuus jatkuu läpi elämän, alkaen lapsen syntymästä. Siihen vaikuttavat perheen sisäiset ja ulkoiset voimavarat, elämäntilanne ja se missä elämän vaiheessa perhe on. Vanhempien kokemukset lapsuudestaan ja vanhemmuudesta auttavat tai estävät selviytymistä vanhempana. (Järvinen ym. 2007, 90.) Jokaisella on jo ennen lapsen syntymää mielikuvia ja käsityksiä siitä, mitä vanhemmuus on (Hämäläinen 2001, 82).

Äidin ja isän tulisi kasvaa vanhemmuuden rooliin siten, että he kantaisivat vastuun lapsen huolenpidosta ja hyvinvoinnista (Sevón & Huttunen 2002, 72). Vanhemmuutta muokkaavat parisuhteen kehitysvaiheiden lisäksi lasten kehitysvaiheet. Lisäksi perheessä joudutaan uudenlaiseen tilanteeseen jokaisen lapsen syntymän jälkeen. Tällöin vanhempien elämä muuttuu huomattavasti. Arki lapsen kanssa voi yllättää heidät ja perheen elämän rytmi muuttuu. Myös parisuhde on haavoittuvaisimmillaan lasten syntymän jälkeen. (Järvinen ym. 2007, 92.) Lisäksi lapsen syntymä vaikuttaa perheen vanhempien ajankäytön suunnitteluun, ihmissuhteisiin ja taloudelliseen tilanteeseen. Muutokset voivat olla myönteisiä tai voivat koetella perhettä ja vaikuttaa heidän terveyteensä. Vanhempien voimavaroihin on kiinnitettävä huomiota, koska ne vaikuttavat koko perheen hyvinvointiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80.) Eirolan (2003, 80) mukaan vanhemmat tarvitsevat tukea ja ohjausta omaan vanhemmuuteensa, vanhemmuuden tunteen vahvistamiseen ja vanhempana toimimiseen.

Vanhemmuus vaatii aikuiselta paljon, sillä tehtävänä on turvata lapsen eläminen. Vanhempien pitää huolehtia lapsen fyysisistä tarpeista sekä kasvattaa ja opettaa sosiaalisuuteen, ja samalla yhteiskunnan sääntöihin. Lapselle on opetettava tietoja ja taitoja, jotta hänestä tulee itsestään, muista ihmisistä ja ympäristöstä välittävä ihminen. Vanhempien tehtävänä on myös ohjata lasta löytämään oma maailmankuvansa ja tapansa elää. Tämä edellyttää, että lapsi saa kokea turvallisuuden tunnetta ollessaan pieni. Vanhemman on opittava olemaan myös kriittinen oman toimintansa suhteen ja kyettävä arvioimaan sitä. Moraalisia ristiriitoja on kyettävä ratkaisemaan ja mietittävä vaihtoehtoisia toimintamalleja. (Järvinen ym. 2007, 91; Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 9-10.) Vanhemmuuteen kehitytään jatkuvasti. Vanhempana ole-

misessa ja toimiessa lapset ja vanhemmat vaikuttavat toisiinsa ja kasvavat ihmisinä. (Järvinen ym. 2007, 91; Schmitt & Piha 2008, 12.) Kun perheenjäsenet ovat yhdessä kasvaneet ja kehittyneet, voidaan sanoa vanhemmuuden olevan onnistunutta (Hämäläinen 2001, 82).

Lapselle ei riitä pelkkä fyysinen välittäminen. Vaikka halaus ja silittäminen tuntuvatkin hyvälle, lapsi tarvitsee aikuisen tavoin kuuntelijaa. Kuuntelemalla lasta aikuinen myös opettaa häntä huolehtimaan omasta psyykkisestä hyvinvoinnistaan sekä kuuntelemaan muita. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 10–14, 67.) Vanhemmat muodostavat oman kasvatustyylinsä, joka muodostuu heidän antamastaan lämmöstä, tuesta, kurista sekä valvonnasta. Ihanteellinen kasvatustyyli sisältää edellä mainitut asiat ja vanhempi muistaa, että hänen oma käyttöksensä vaikuttaa vahvasti lastensa käyttäytymiseen. (Pojula 2007, 148.) Vanhempana toimiminen on olemista vuorovaikutuksessa lapsen kanssa (Schmitt & Piha 2008, 12).

3 PERHEEN PARISSA TAPAHTUVA TYÖ

3.1 Perheen tukeminen ja moniammatillisuus

Perheet voivat yksilöllisesti hakea tukea sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisilta. Tukea haetaan esimerkiksi kodin arjen hallintaan, parisuhteeseen, vanhemmuuteen, lasten hoitoon ja kasvatukseen. Lisäksi perheitä tuetaan lapsen edun turvaamiseen, vuorovaikutustaitoihin sekä sosiaalisen verkoston vahvistamiseen ja ylläpitoon. Perheen arjessa selviytyminen on yksilöllistä. Yllättävät elämäntilanteet saattavat horjuttaa perheen arjen hallintaa, jolloin koko perheen hyvinvointi on uhattuna. (Järvinen ym. 2007, 84–85.) Vanhemmat yleensä kokevat, että he eivät yksin selviydy vaikeuksistaan, vaan tarvitsevat ulkopuolista apua (Jokimies 2001, 73).

Käsite moniammatillisudesta pitää sisällään useita eritasoisia ilmiöitä. Pohjimmiltaan on kysymys yhteistyöstä erilaisissa tilanteissa. Yhteistyöllä tarkoitetaan sitä, kun ihmiset esimerkiksi tekevät töitä yhdessä keskustellen yhteisen päämäärän eteen tai etsivät yhdessä uusia näkökulmia tehdäkseen päätöksiä. Moniammatillisuus on yhteistyötä laajemmassa mittakaavassa, sillä mukaan tulee tiedon ja osaamisen erilaisia näkökulmia. Se tuo yhteistyöhön mukaan useita eri osaamisen ja tiedon näkemyksiä. Tukea tarvitsevia perheitä tuetaan moniammatillisesti. (Isoherranen 2005, 13–14; Järvinen ym. 2007, 194.)

Moniammatillinen yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastyössä on asiantuntijoiden yhteistä työskentelyä, jossa pyritään huomioimaan asiakkaan kokonaisuus. Asiantuntijoiden tiedot ja taidot liitetään yhteen asiakaslähtöisesti. Moniammatillinen työskentely mahdollistaa työntekijän verkosto- ja vuorovaikutusasiantuntijuuden kehittymisen. Perheiden kanssa työskentelee usein samanaikaisesti useita eri alojen ammattilaisia. Näitä ovat esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolan henkilökunta, kouluterveydenhuollon ja oppilashuollon henkilöt. Perheellä voi olla kontakteja viranomaisverkostossaan useaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiseen. (Järvinen ym. 2007, 193–194.) Tässä vuorovaikutusprosessissa luodaan tapauskohtainen yhteinen tavoite ja pyritään rakentamaan yhteinen käsitys tarvittavista toimenpiteistä (Isoherranen 2005, 14). Työryhmässä, jossa on eri alojen ammattilaisia, työntekijät löytävät yhdessä uusia näkökulmia asiakkaiden asioihin ja näin löydetään uusia auttamistyökeinoja (Järvinen ym. 2007, 194).

3.2 Perhetyö perheiden tukijana

Perhetyö on lapsiperheiden auttamista arjessa selviytymiseksi. Työ ei ole kotipalvelua, vaan tavoitteellista ja suunnitelmallista, ja sitä tehdään moniammatillisuutta hyödyntäen. Perhetyön tehtävänä on tukea perheen voimavaroja, osallisuutta ja toimintakykyä sekä lisätä vanhempien itsetuntoa ja arjen hallinnan taitoja. Perheen vuorovaikutussuhteisiin pyritään vaikuttamaan ja niitä tuetaan perhetyöllä. (Kainuun maakunta -kuntayhtymä 2008.) Perhetyössä asioita käsitellään jokaisen yksittäisen perheenjäsenen ja koko perheen näkökulmasta (Järvinen ym. 2007, 22).

Ennaltaehkäisevä perhetyö on tukemista perheen haastaviin elämäntilanteisiin ajoissa. Tavoitteena on tällöin ylläpitää perheiden hyvinvointia varhaisella tuella ja tehtävänä on auttaa perhettä löytämään voimavaransa ja tukea perhettä arjessa. Perhetyöntekijä tukee ennaltaehkäisevässä perhetyössä perhettä kotikäynneillä, kohtaamalla perheen arjessa. Lisäksi he järjestävät ja ohjaavat erilaisia vertaistukiryhmiä. (Järvinen ym. 2007, 35.) Vertaistukiryhmän jäseniä yhdistää sama elämäntilanne, johon he saavat toisiltaan tukea. Vaihtamalla muiden kanssa kokemuksia ja näkemyksiä vertaistukiryhmässä, voi syntyä tunne ymmärretyksi tulemisesta. Toisten ihmisten kokemukset vaikeuksista selviytymisestä voivat auttaa muiden voimavarojen löytymisessä. (Vilén ym. 2008, 54, 67, 272.) Vertaistukiryhmän sosiaalinen tuki antaa emotionaalista, tiedollista ja arviointia sisältävää tukea sekä käytännöllistä apua (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 113).

Hyvä itsetunto auttaa selviytymään monista elämän haasteista. Sen omaavat henkilöt kokevat itsensä arvokkaiksi sekä uskovat siihen, että voivat itse vaikuttaa elämäänsä. Itsetunnon vahvistaminen on oleellista perhetyössä, sillä jokaisella on erilaiset lähtökohdat, joiden mukaan itsetunto on rakentunut. (Noppari ym. 2007, 32–33.) Myönteinen kokemus vanhemmuudesta antaa vanhemmille itseluottamusta ja lapsille turvallisen kasvuympäristön. Siksi on tärkeää, että vanhemmuuden tukemiseen ja arjessa selviytymiseen panostetaan. (Hämäläinen 2001, 82.) Jokainen ihminen tulee kohdata yksilöllisesti ja asiakaslähtöisesti, mitkä ovat perhetyön kulmakiviä. (Noppari ym. 2007, 32–33.) Työtapojen monimuotoisuus on olennainen osa asiakaslähtöisyyttä (Järvinen ym. 2007, 22).

Perhetyöntekijät tukevat vanhempia tunnistamaan voimavaransa ja auttavat näkemään positiivista vanhemmuutta itsessään ja toisissaan. Työntekijät etsivät yhdessä vanhempien kanssa ratkaisuja mahdollisiin vanhemmuuden haasteisiin. He arvioivat yhdessä perheen jäsenten

kanssa tarvittavan tuen tilanteen selvittämiseksi. Heidän on työssään huomioitava ensisijaisesti lapsen etu. (Järvinen ym. 2007, 84–85, 93.) Auttamissuhteet voivat olla pitkäkestoisia. Perhetyöntekijät voivat olla perheen tukena ja apuna vähintään vuoden ajan. He voivat saada tukea myös moniammatillisesti esimerkiksi sosiaalityöntekijältä, lääkäriltä tai terveydenhoitajalta. (Kekkonen 2004, 65–66.) Työssä käytettyjä auttamiskeinoja ovat kuuntelu, puhuminen, keskustelu sekä läsnäolo. Joskus esiintyy tarve erityispalveluista, tällöin työntekijä tekee aloitteen niiden järjestämiseksi. (Kekkonen 2004, 63.) Vanhemmat asennoituvat perhetyöhön eri tavoin ja se voi muuttua auttamisprosessin aikana. Perhetyöntekijän tulee motivoida perhettä jatkuvasti. (Jokimies 2001, 72.)

Vanhemmuuden roolikartta on kehitetty Suomen Kuntaliiton Lasso-projektissa Varsinais-Suomen Lastensuojelun kuntayhtymässä arviointi- ja työvälineeksi perheiden parissa tapahtuvaan työskentelyyn. Se on selkeä ja helposti ymmärrettävä, joten se sopii hyvin perheiden parissa työskentelevien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten työvälineeksi, kun halutaan keskustella vanhemmuudesta vanhempien kanssa tasavertaisesti ja avoimesti. Se on asiakaslähtöinen ja sen avulla voidaan arvioida vanhemmuuden eri rooleja yksilöllisesti esimerkiksi laatuasteikolla ylikehittynyt, sopiva, alikehittynyt sekä ei suoriutumista. Roolikartta on levinnyt laajaan käyttöön ja sitä käytetään kuntien palveluissa, esimerkiksi päivähoidossa ammattilaisten työskentelyvälineenä. Vanhemmuuden roolikartassa on viisi erilaista vanhemmuuden roolia, joita ovat ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja, rakkauden antaja sekä elämän opettaja. Roolikartta huomioi ihmisen psyykkisen kasvun sekä kulttuurisen ja yhteiskunnallisen ympäristön. (Kekkonen 2004, 33–35.)

Perhetyö on yleensä vapaaehtoista. Kun perhe ajautuu lähelle lastensuojelun toimenpiteitä, kuten huostaanottoa, perhetyö voi olla sen viimeinen mahdollisuus. Tällöin voidaan puhua vapaaehtoisesta pakosta vastaanottaa perhetyön palveluita. Tällaisissa tapauksissa työskentely ja luottamuksellisen suhteen rakentaminen vanhempien ja työntekijän välillä voivat olla haastavia tilanteita. Vaikeimpia asiakkaita työntekijän kannalta ovat vanhemmat, jotka eivät ymmärrä perhetyön tarvetta ja suhtautuvat siihen vastentahtoisesti. (Jokimies 2001, 73.)

3.3 Perhetyö Kajaanissa

Kajaanissa perhetyön asiakkaaksi tullaan terveydenhoitajan, päiväkodin, aikuispsykiatrian tai perheneuvolan kautta. Jotkut perheet tulevat perhetyöhön lastensuojelun avohuollon tuki-

toimenpiteenä. Perhetyötä tehdään myös osittain perheiden kotona. (Kainuun maakunta - kuntayhtymä/ Perhetyö Kainuussa -esite.)

Teppanan perheasema on Kajaanin ainoa perheasema. Se on perustettu vuonna 2003 ja se kuuluu Kainuun maakunta -kuntayhtymän perhepalveluihin. Kajaanissa on ollut aiemmin perheasemia Lehtikankaalla ja Lohtajalla, mutta ne lakkautettiin vuosina 2005 ja 2006. Kainuussa oli Perhekeskukset Kainuuseen -niminen hanke, joka kesti vuoden 2008 loppuun saakka. Hankkeen tarkoituksena oli edistää perheasemien perustamista Kainuun kuntiin ja näin edesauttaa perhetyön toteuttamista käytännössä. (Rönkä & Tauriainen, henkilökohtainen tiedonanto 23.9.2008.) Hankkeen loppuraportin mukaan sen aikana kehitettiin koko Kainuun maakunnan perheiden, kuntien ja Kainuun maakunta -kuntayhtymän lapsiperhe-toimijoiden sekä seurakuntien ja perhejärjestöjen yhteistyötä. Perhekeskuksia ja -asemia saatiin aikaan, tai on suunniteltu lähes jokaiselle paikkakunnalle. Kainuussakin on huomattu, että lastensuojelun ja lastenpsykiatrian korjaavien palveluiden tarve kasvaa. Tämän vuoksi on kehitettävä laadullisesti ja määrällisesti avohuollon tukitoimenpiteitä. (Leinonen 2008, tiivistelmä.)

Teppanan perheasemalle perheet voivat mennä vapaasti ja osallistua toimintaan, kun kokevat tarvitsevansa tukea ja haluavat keskustella tavallisista arkipäivän asioista. Perheasemalla toteutetaan perhetyön ryhmätoimintaa. Tavoitteena siellä on lisätä perheiden arjen hallintataitoja ja vahvistaa lapsen asemaa perheissä. Perheasemalla perheet saavat vertaistukea muista perheistä. Näin lisätään perheiden osallisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistään syrjäytymistä. Perheet saavat perheasemalla tukea varhaiseen vuorovaikutukseen, lasten hoitoon ja -kasvatukseen. (Kainuun maakunta -kuntayhtymä/ Teppanan perheasema, Perhetyön ryhmätoiminta -esite.)

Teppanan perheasemalla käy kymmeniä perheitä (Suutari, henkilökohtainen tiedonanto 19.11.2008). Perheaseman perheiden käyntiajat ovat tilan puutteen vuoksi jaoteltu lapsen iän mukaan. Sovittuina päivinä asemalla käyvät vauvaperheet, yli yksivuotiaat ja yli kaksivuotiaat sekä sisarusryhmät. Perheasemalla työskentelevät sosionomit perheohjaajina sekä lähihoitaja. (Rönkä & Tauriainen, henkilökohtainen tiedonanto 23.9.2008.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimuksella on oltava jokin tehtävä tai tarkoitus. Se ohjaa tutkimuksen menetelmällisten ratkaisujen kokonaisuutta. Sitä luonnehditaan yleensä kartoittavana, selittävänä, kuvailevana tai ennustavana. Tiettyyn tutkimukseen voi myös sisältyä useampia tarkoituksia ja se voi muuttua tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 128–135.) Yhteisten keskustelujen, joita kävimme toimeksiantajamme ja ohjaavien opettajiemme kanssa, kautta muodostuivat tarkoitus ja tavoitteet opinnäytetyöllemme. Näiden pohjalta muodostimme tutkimustehtävät työllemme.

Tarkoituksena opinnäytetyössämme on selvittää millaiset Kainuun maakunta -kuntayhtymän perhetyön käyttämät työtavat vahvistavat perheitä. Lisäksi selvitämme perheiden kokemuksia siitä millaista tuen saaminen on ja millaiset ovat heidän kehittämisehdotuksensa perhetyöhön.

Tutkimuksen tavoitteet kertovat siitä, mitä tutkimuksella tavoitellaan eli millainen on tutkimuksen hyödyntämisenäkökulma. Selkeä tavoite ohjailee myös tutkijan toimintaa ja valintoja. (Kylmä & Juvakka 2007, 54.) Olemme muodostaneet opinnäytetyömme tavoitteet opinnäytetyön tarkoitusten pohjalta.

Tavoitteenamme on saada tietoon, miten perheiden tukemista voidaan kehittää perheiden tarpeiden mukaiseen suuntaan Kainuun maakunta -kuntayhtymän Kajaanin perhetyössä. Omana tavoitteenamme on perehtyä perhetyön toimintaan ja saada siitä tietoa, jota voimme jatkossa ammatissamme hyödyntää.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa muodostetaan tutkimustehtäviä. Niitä muodostettaessa on hyvä muistaa, että ne voivat muuttua tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi ym. 2008, 122; Kiviniemi 2001, 75.) Tutkimustehtävät antavat suuntaa sille, millaista tutkimusstrategiaa tutkimuksessa voi käyttää (Metsämuuronen 2000, 46).

Tutkimustehtävät:

- 1) Miten vanhempien tuen tarve on muuttunut lasten syntymien jälkeen?
- 2) Millaiset Kainuun maakunta -kuntayhtymän Kajaanin perhetyön työtavat vahvistavat asiakasperhettä?
- 3) Millaisia kokemuksia on autetuksi tulemisesta Kainuun maakunta -kuntayhtymän Kajaanin perhetyön asiakkaana?
- 4) Millaisia ovat Kainuun maakunta -kuntayhtymän Kajaanin perhetyön asiakasperheiden kehittämisehdotukset perhetyöhön Kajaanissa?

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Aloitimme opinnäytetyöprosessimme syksyllä 2008 tutkimusaiheen valinnalla. Olimme yhteydessä toimeksiantajaamme Kainuun maakunta -kuntayhtymän perhepalveluiden Kajaanin perhetyöntekijöihin, joiden kanssa keskustelimme aiheestamme, siihen sopivasta lähestymistavasta ja rajasimme sitä sopivaksi. Tutustuimme aiheeseemme teorian tiedon avulla ja muodostimme opinnäytetyöllemme teoreettista viitekehystä.

5.1 Laadullinen tutkimus

Eksistentiaalis-fenomenologis-hermeneuttinen tieteenfilosofia luo pohjan kvalitatiiviselle tutkimusotteelle. Siinä filosofisena ongelmana ovat ihmiskäsitys ja tiedonkäsitys eli millainen ihminen on tutkimuskohteena ja miten kohteesta saadaan tietoa ja millaista tieto on. Kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys ovat käsitteitä, jotka nousevat esille fenomenologis-hermeneuttisessa filosofiassa. Eli siinä tutkitaan ihmisen kokemuksia ja suhdetta omaan todellisuuteensa. (Laine 2001, 26–27; Metsämuuronen 2000, 14, 22.) Opinnäytetyössämme tutkimuskohteena ovat ihmiset ja heidän kokemuksensa. Selvitämme heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään työssämme.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan jotain tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan selvitys jostain ilmiöstä, tilastollisiin yleistyksiin ei pyritä (Eskola & Suoranta 1998, 61; Kylmä & Juvakka 2007, 79–80; Tuomi & Sarajarvi 2002, 87). Lähtökohdiana kvalitatiivisessa tutkimuksessa on ihminen, ihmisen elämänpiiri sekä niiden merkitykset. Tutkija tavoittelee tutkittavan henkilön näkökulmaa tutkittavasta ilmiöstä. (Kiviniemi 2001, 68; Kylmä & Juvakka 2007, 16.) Siitä pyritään saamaan mahdollisimman paljon tietoa, eli jokaista havaintoyksikköä käsitellään perusteellisesti (Kananen 2008, 25). Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen, koska emme pyri tilastollisiin yleistyksiin työssämme, vaan selvitimme perheiden kokemuksia ja ajatuksia tutkimastamme ilmiöstä eli Kajaanin perhetyöstä ja sen toteuttamisesta. Aineistonkeruuvaiheessa äidit olivat asiantuntijoina aiheessamme ja he kertoivat meille ajatuksistaan ja kokemuksistaan perhetyöhön liittyen. Tarkastelimme perheiden kokemuksia äitien näkökulmasta.

Teoria on välttämätöntä myös laadullisessa tutkimuksessa (Tuomi & Sarajarvi 2002, 17). Siinä käytetään taustateoriaa, jota vasten aineistoa tarkastellaan. Lisäksi käytetään tulkintateoriaa, mikä ohjaa tutkimuksen tekijän valintoja ja aineiston analysointia. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan edetä induktiivisesti eli aineistolähtöisesti. Ensin etsitään aineistoon liittyvää teoriaa ja sen jälkeen kerätään aineisto ja tulkitaan sitä. Teoria toimii työkaluna, jonka avulla kerätystä aineistosta voi tehdä tulkintoja. Deduktiivisessa eli teorialähtöisessä tutkimuksessa teorian avulla muodostetaan tutkimustehtäviä, joihin etsitään tietoa. Kun tutkimustehtäviin saadaan vastaukset, palataan tarkastelemaan teoriaa ja pohditaan saiko teoria tukea vai ei. (Eskola & Suoranta 1998, 80–84.) Teoria toimii työssämme ajatuspohjana. Opinnäytetyömme aiheeseen tutustuimme teorian avulla ennen kuin etenimme työssämme. Tutustuimme myös aiemmin tehtyihin tutkimuksiin, jotka liittyivät aiheeseemme.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto on laaja, vaikka tutkimukselle on ominaista, että tutkimukseen osallistuvia on vähän. Hyvin laajana aineiston analysointi sekä oleellisen hahmottaminen voivat vaikeutua. Tutkimuksessa ei arvosteta määrällistä vaan teoreettista edustavuutta eli tutkittavasta asiasta halutaan saada mahdollisimman kattava aineisto. (Kananen 2008, 35; Kylmä & Juvakka 2007, 27, 58.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston koon määräämiseksi on olemassa muutamia sääntöjä. Aineistoa katsotaan olevan riittävästi, kun uudet tapaukset, esimerkiksi haastateltavat, eivät tuota enää uutta tietoa. Tällöin puhutaan kylläntymisestä. Jos kylläntymismäärää ei osata määrätä etukäteen, sitä voi tarkastella tutkimuksen edetessä. (Eskola & Suoranta 1998, 62–63.) Työssämme haastateltavina oli neljä äitiä, joilla oli toisistaan poikkeavat perhetaustat ja erilaiset tarpeet perhetyön asiakkuudelle. Huomasimme kuitenkin haastattelujen edetessä tiettyjen asioiden alkavan toistua. Emme määritelleet kylläntymistä etukäteen, vaan tarkastelimme sitä haastattelujen edetessä. Äidit ilmoittautuivat vapaaehtoisesti haastatteluun ja neljää yhteydenottoa enempää ei ilmoittautumisia tullut. Meidän olisi pitänyt saada lisää haastateltavia, jos kylläntymistä ei olisi tapahtunut.

5.2 Aineiston hankinta

Aineistonkeruumenetelmiä kvalitatiivisessa tutkimuksessa on olemassa useita, kuten haastattelu, havainnointi ja toiminta (Eskola & Suoranta 1998, 85; Kiviniemi 2001, 68, Metsämuu-

ronen 2000, 14). Aineistonkeruuseen tulee valita sellainen tutkimustapa, joka saattaa tutkijan lähelle tutkimuksen kohdettaan (Kiviniemi 2001, 76–77).

Haastattelun perusajatus on se, että ihminen on sekä tiedon kohde että lähde (Alastalo 2005, 57). Sen voi toteuttaa yksilö- tai ryhmähaastatteluna kasvokkain, postitettuna kyselylomakkeena tai paikanpäällä täytettynä haastatteluna (Metsämuuronen 2000, 38). Haastattelu kasvokkain on joustava valinta. Se on tapa selvittää haastateltavan kokemusta omasta maailmansuhteesta. Tutkija voi toistaa kysymyksen tai tarkentaa sitä ja toimia itse myös havainnoitsijana. (Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 108; Laine 2001, 35; Tuomi & Sarajärvi 2002, 75–76.) Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan haastattelu jaetaan neljään luokkaan. Näitä ovat strukturoitu haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. (Eskola & Suoranta 1998, 87.) Valitsimme työmme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, koska halusimme saada mahdollisimman kattavan aineiston. Tätä aineistonkeruun menetelmää käyttäen pystyimme tarvittaessa esittämään lisäkysymyksiä haastateltaville ja koimme menetelmän joustavaksi.

Teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jossa tutkija on valinnut etukäteen teema-alueet ja ne käydään haastattelussa läpi tutkimukseen osallistuvan kanssa. Niiden järjestys ja laajuus voivat vaihdella haastattelusta toiseen. Haastattelijalla on käytössään haastattelutilanteessa tukilista käsiteltävistä asioista eli teemoista. Haastattelu on muodoltaan avointa keskustelua ja siinä haastateltava pääsee vapaamuotoisesti kertomaan mielipiteensä ja kokemuksensa aiheesta. Oleellista on, että haastattelu tapahtuu tutkijan aloitteesta ja teemat ohjaavat haastattelun etenemistä. (Eskola 2007, 33; Eskola & Suoranta 1998, 86–88; Eskola & Vastamäki 2001, 24–27; Metsämuuronen 2000, 42.) Käytimme haastattelutilanteissa tukilistaa käsiteltävistä asioista. Haastattelut olivat muodoltaan avointa keskustelua, jonka etenemistä ohjasivat valitsemamme teemat (LIITE 1). Teemahaastattelu on väljempi vaihtoehto kuin strukturoitu haastattelu, mutta jos teemoja on liikaa tai kysymykset on tarkasti muotoiltu, se muuttuu strukturoiduksi haastatteluksi (Kylmä & Juvakka 2007, 78; Eskola & Vastamäki 2001, 26). Emme muodostaneet teemoja liikaa ja pyrimme välttämään liian tarkasti muotoiltuja kysymyksiä, koska halusimme haastatteluista keskustelumutoisia. Muotoilimme kysymykset siten, että ne eivät johdatelleet haastateltavaa vastaamaan haluamallamme tavalla.

Eskolan (2007, 38–39) mukaan teemarunko kannattaa muodostaa teorian, tutkimustehtävien ja oman ideoinnin pohjalta. Myös operationalisointia kannattaa soveltaa laadullisessa tutkimuksessa teemarunkoa rakentaessa. Tämä tarkoittaa teoreettisen käsitteen muuttamista tut-

kittavaan muotoon. (Eskola 2007, 38–39.) Muodostimme haastattelun teemarungon teorian ja tutkimustehtävien pohjalta.

Teemahaastattelututkimuksessa aineistosta puhutaan yleensä näytteenä (Eskola 2007, 41). Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkija valitsee tietoisesti ja tarkoituksellisesti tutkimuskohteensa. Kyse ei ole otoksen kaltaisesta sattumanvaraisesta valinnasta. (Ketola & Mattila 1995, 33.) Tilastollista edustavuutta näytteellä ei saavuteta, mutta pieni aineisto voi synnyttää kiinnostavia johtopäätöksiä. Tutkimuksen ei tarvitse siis olla vaatimaton. (Eskola 2007, 41.) Saamamme aineisto oli työssämme pieni, joten se ei ole tilastollisesti yleistettävissä. Aineistomme on näyte, koska valitsimme tietoisesti tutkimuskohteemme. Valintaperusteemme olivat työelämälähtöiset. Toimeksiantajamme halusi, että tutkimme Kajaanissa toteutettavaa ennalta ehkäisevää perhetyötä. Kajaanilaisten ennalta ehkäisevän perhetyön asiakkaiden valinta tutkimuksemme kohteeksi oli siis selkeä. Rajasimme opinnäytetyön aiheitamme valitsemalla tutkimuskohteeksi perheet, jotka saivat perhetyöltä tukea kotona ja Teppanan perheasemalla. Perheaseman valitsimme toiseksi kriteeriksi, koska alun perin aiheemme oli tarkoitus käsitellä ainoastaan Teppanan perheaseman toimintaa.

5.3 Aineiston hankinnan toteutuminen

Ennen haastattelujen aloittamista haimme kirjallisen luvan (LIITE 2) niiden toteuttamiseksi Kainuun maakunta -kuntayhtymän perhepalvelupäälliköltä ja teimme kirjallisen toimeksiantosopimuksen (LIITE 3) toimeksiantajamme kanssa. Luvan saatuamme laadimme saatekirjeet perheille (LIITE 4) ja perhetyöntekijöille (LIITE 5).

Saatekirje on yleensä noin sivun mittainen. Se sisältää oleellimmat tiedot tutkimuksesta: kerrotaan mistä on kysymys, miksi henkilö sai saatekirjeen ja kuvaillaan haastattelutilannetta. Lisäksi kuvaillaan tutkimuksen tavoitteita. Liiallista yksityiskohtaisuutta tulee välttää. (Koskinen ym. 2005, 116.) Perheille tarkoitetut saatekirjeet kertoivat opinnäytetyömme tarkoituksesta, tavoitteesta, haastattelutilanteesta, haastattelun nauhoittamisesta sekä sen kestosta, keräämämme aineiston käytöstä, anonymiteetistä ja osallistumisesta haastatteluun. Perhetyöntekijöille tarkoitetut saatekirjeet sisälsivät ohjeet perheille tarkoitettujen saatekirjeiden jakamisesta ja kerroimme siinä myös opinnäytetyömme tarkoituksen ja tavoitteen. Saatekirjeet annettiin sellaisille perheille, jotka kävivät Teppanan perheasemalla ja joiden kotona kävi perhetyöntekijä, koska nämä olivat valitsemaamme rajausta haastatteluun osallistumiselle.

Haastatteluamme osallistuminen oli vapaaehtoista, joten vanhemmat ottivat meihin itse yhteyttä sähköpostin tai puhelimen välityksellä, kun olivat kiinnostuneita haastatteluun osallistumisesta. Lisäksi luotettavuus ja haastateltavien anonymiteetti säilyi, kun perhetyöntekijöiden ei tarvinnut olla haastateltavien yhteystietojen välittäjänä.

Aluksi olimme epävarmoja yhteydenottotavan onnistuvuudesta. Ajattelimme, että perheillä voisi olla korkea kynnyks ottaa yhteyttä meihin ja että he jättäisivät sen takia osallistumatta haastatteluamme. Yhteydenottoja tuli kuitenkin neljä, mukaan lukien esihaastattelu. Sovimme haastatteluaikat äitien kanssa Kajaanin Teppanan perheaseman tiloihin, koska se oli heille tuttu paikka. Yhden haastatteluista toteutimme perheen kotona, koska haastattelu ajoittui viikonlopulle ja tällöin perheasema oli kiinni. Toteutimme kaikki haastattelut toukokuussa 2009. Osallistuimme molemmat haastattelujen toteutukseen, mutta valitsimme ennen haastatteluja molemmille omat teema-alueet, jotka kävimme läpi haastateltavan kanssa. Tarvittaessa toinen pystyi kuulijan roolissa esittämään lisäkysymyksiä haastateltaville, jotta saimme mahdollisimman selkeän käsityksen keskusteltavasta asiasta.

Esihaastattelun tekeminen auttaa teemarungon muodostamisessa. Jos esihaastattelu onnistuu hyvin, sitä voidaan käyttää osana varsinaista aineistoa. Esihaastattelun perusajatuksena on, että haastattelurunkoa ja haastattelijan omia toimintatapoja voidaan muuttaa ennen varsinaisia haastatteluja, jotta aineiston kerääminen ei epäonnistuisi. (Eskola 2007, 39.) Toteutimme esihaastattelun ensimmäisen yhteydenottajan kanssa, jonka jälkeen emme kokeneet tarvetta muuttaa haastattelun runkoa ja teemoja, joten käytimme sitä osana aineistoamme.

Teppanan perheaseman toimistotiloissa toteutetut haastattelut onnistuivat, ja tarvittaessa perhetyöntekijät katsoivat haastateltavan lapsien perään. Toimistotilaan ei kuulunut perheasemalla olevien muiden henkilöiden ääniä eikä haastattelutilasta kuulunut ääniä muille. Ennen haastattelun aloitusta kävimme haastateltavan kanssa keskustelua, jotta varsinainen haastattelutilanne olisi mahdollisimman rento ja avoin. Tarkistimme vielä, että he olivat tietoisia nauhoituksesta. Oleellista on dokumentoida haastattelutilanne riittävän huolellisesti, jotta analysointi onnistuu (Kylmä & Juvakka 2007, 90).

Toteutimme yhden haastattelun haastateltavan kotona. Haastattelu onnistui, vaikka tilana koti ei ole paras mahdollinen, koska taustääniä voi esiintyä. Perheiden kotiympäristössä haastateltaessa on vaikeaa eristää erilaiset häiriötekijät, kuten televisio ja muut perheenjäse-

net, ja järjestää kahdenkeskinen haastattelutilanne (Eskola & Vastamäki 2001, 28). Toisaalta haastateltavan saattoi olla helpompi puhua asioita kotonaan kuin vieraassa ympäristössä.

Haastattelu kestää keskimäärin noin 45–90 minuuttia (Kylmä & Juvakka 2007, 65). Aineistoa kerätessämme yhteen haastatteluun aikaa kului 30–45 minuuttia. Ensimmäisen haastattelukerran jälkeen ne sujuivat luontevammin ja niiden toteutus ei enää jännittänyt. Kaikki haastateltavat olivat kajaanilaisia äitejä, vaikka haastatteluun olisi ollut molempien vanhempien mahdollista osallistua. Isät eivät osallistuneet haastatteluamme, joten pohdimme sitä erikseen pohdintaluvussa. Haastateltavista emme keränneet lainkaan henkilötietoja, koska emme tarvinneet niitä työssämme. Haastattelut merkitsimme ainoastaan numeroin toteutusjärjestyksen mukaisesti, koska halusimme pitää ne erillisinä.

Haastattelujen nauhoitukseen kannattaa kiinnittää huomiota, sillä ne ovat ainutlaatuisia tilanteita. Haastattelijan on myös huolehdittava nauhuri päälle haastattelutilanteessa. (Kylmä & Juvakka 2007, 93.) Nauhoitimme haastattelut nauhurille, jotta pystyimme tekemään litteroinnin eli haastattelujen auki kirjoittamisen sanatarkasti ja huolellisesti. Tarkistimme ennen haastattelujen aloittamista, että nauhuri toimii ja harjoittelimme sen käyttöä etukäteen. Pidimme nauhuria haastattelutilanteessa keskellä pöytää sopivalla etäisyydellä itsestämme ja haastateltavasta. Huomautimme vielä kertaalleen tässä vaiheessa, että nauhoitamme haastattelut, jotta se ei jäänyt kenellekään epäselväksi. Haastateltavilta pitää pyytää lupa nauhoittamiseen ja tutkimukseen osallistumiseen (Eskola & Suoranta 1998, 99; Kylmä & Juvakka 2007, 92). Emme pyytäneet haastateltavilta kirjallista suostumusta tutkimukseen osallistumiseen ja nauhoittamiseen, koska mielestämme heidän vapaaehtoinen ilmoittautumisensa haastateltavaksi toimi suullisena tutkimuslupana. He olivat myös tietoisia haastattelutilanteiden nauhoittamisesta.

5.4 Aineiston analysointi

Haastattelemalla kerätty aineisto on saatava ensin sellaiseen muotoon, että analysointi on mahdollista. Tällä tarkoitetaan litterointia eli puhtaaksi kirjoittamista. (Metsämuuronen 2000, 51.) Tämä vaihe vie tutkijalta paljon aikaa ja se olisi hyvä tehdä ennen seuraavaa haastattelua (Eskola 2007, 42; Kananen 2008, 80). Purimme nauhoitukset heti jokaisen haastattelukerran jälkeen, jotta muistissamme olisi paremmin haastattelutilanteissa läpikäytyt asiat. Näin myös vältimme kaikkien haastattelujen auki kirjoittamisen kerralla, mikä olisi ollut haastavaa ja tutkimuksemme luotettavuus olisi saattanut kärsiä. Pystyimme aloittamaan uuden haastattelun

niin sanotusti puhtaalta pöydältä, kun edellinen oli jo valmiiksi käsitelty. Litteroinnin jälkeen aloitimme aineistomme analysoinnin.

Tutkimuksen ydinasia on kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset. Analyysivaiheessa saadaan selville, minkälaisia vastauksia tutkimustehtäviin saadaan. Analyysitapaa ei valita jonkin säännön mukaan, vaan aineistoa voidaan analysoida monin tavoin. Se aloitetaan sen jälkeen, kun aineisto on kerätty. (Hirsjärvi yms. 2008, 216–219.) Aineiston analysointi aloitetaan lukemalla kerätty aineisto useaan kertaan läpi. Samalla tutkija voi miettiä sen piirteitä ja tehdä muistiinpanoja. (Koskinen ym. 2005, 231.) Luimme molemmat keräämäämme aineistoa läpi useaan kertaan ennen kuin aloitimme sen analysoinnin. Näin löysimme sieltä tutkimuksemme kannalta oleellisia asioita ja tutustuimme aineistoomme paremmin, joten analysointi oli sujuvaa.

Laadullisen aineiston analyysin tehtävänä on tuoda aineistoon selkeyttä ja tuottaa tietoa tutkittavasta aiheesta. Tulkintojen tekeminen on laadullisen tutkimuksen ongelmallisin vaihe. Tähän vaiheeseen ei ole olemassa varsinaisia ohjeita. (Eskola & Suoranta 1998, 138, 147, 152.) Valitsimme analyysitavaksemme teemoittelun, koska se sopi mielestämme parhaiten käyttämämme metodin analysointiin. Mielestämme aineistoamme oli yksinkertaista lähteä purkamaan teemoittain, sillä vastaukset tutkimustehtäviimme löytyivät teemojen mukaisesti.

Eräänlaisen aineiston jäsenyyksen muodostavat teemahaastattelun teemat, joista voi analyysivaiheessa lähteä liikkeelle. Tällä tavoin tulee myös käytyä koko aineisto läpi. (Eskola & Suoranta 1998, 152.) Teemoittelua käytetään yleensä teemahaastattelun analyysimenetelmänä (Eskola 2007, 41; Kananen 2008, 91). Aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelmaan liittyviä teemoja. Jokaisen teeman alle kerätään siihen liittyvät asiat tai tiivistelmät, jotka ovat tulleet esiin haastattelussa. Siten järjestetään myös sitaatteja, jotka ovat irrotetut vastauksista. Sitaatti toimii aineiston kuvaavana esimerkkinä. (Eskola 2007, 41; Eskola & Suoranta 1998, 175–176; Kananen 2008, 91.) Aloitimme aineistomme analysoinnin kopioimalla auki kirjoitetuista haastatteluista teemoihin liittyvät lainaukset ja siirsimme ne teemojen ja tutkimustehtävien alle. Tällä tavoin kävimme läpi koko aineistomme. Jatkoimme analyysiä muodostamalla pelkistettyjä ilmauksia suorien lainauksien sijaan, koska jotkut niistä olivat pitkiä ja vaikeaselkoisia. Koodasimme muodostamamme pelkistetyt ilmaukset numeroin, jotta analyysin tulkinta helpottuisi ja pelkistetyt ilmaukset olisi nopeasti löydettävissä. Tämän jälkeen muodostimme alakategorioita, joihin liitimme niihin sopivat pelkistetyt ilmaukset. Näille saamillemme alakategorioille muodostimme yhteiset yläkategoriat. Lopuksi yhdistimme yläkategoriat kokoaviin

kategorioihin. Nämä vastasivat tutkimustehtäviämme ja sisällöltään antoivat niihin vastaukset. Pyrimme ottamaan analysoinnissa huomioon aineistossa esiintyvät asiat, jotka eivät sisällyneet teemoihin. Muodostimme analyysitaulukon helpottamaan analysointiamme (LIITE 6).

Tutkijatriangulaatiolla tarkoitetaan, että samaa ilmiötä tutkii useampi henkilö. Tämä edellyttää sitä, että tutkijat neuvottelevat havainnoistaan ja näkemyksistään tutkimuksen etenemiseksi päästäkseen yksimielisyyteen ratkaisuisa. Tutkimusta monipuolistaa kaksi tai useampi tutkija, jolloin saadaan laajempaa näkökulmaa tutkittavaan ilmiöön. (Eskola & Suoranta 1998, 70.) Analyysivaiheen teimme molemmat ensin erikseen ja sitten yhdistimme saamamme analyysitaulukot yhteen. Toinen meistä näki tekstissä sellaista, jota toinen ei välttämättä sieltä huomannut, sillä tekijä helposti sokeutuu omalle tekstilleen. Näin saimme analyysistämme mahdollisimman luotettavan ja löysimme aineistosta vastaukset tutkimustehtäviin. Kirjoitimme opinnäytetyömme tuloksia aluksi yhdessä ja lopuksi erikseen. Näin pystyimme jälleen muokkaamaan tekstiämme mahdollisimman luontevaksi ja sujuvaksi. Palasimme välillä lukemaan litteroituja haastatteluja varmistaaksemme, että olimme ymmärtäneet asiat oikein ja saamamme tulokset olivat totuudenmukaisia.

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

6.1 Perhetyön pariin tuleminen

Haastateltavillamme äideillä ei ollut aikaisempaa kokemusta ja tietoa perhetyöstä ennen asiakkaaksi tuloa. He eivät olleet tienneet, mitä se on ja miten sitä perheiden parissa käytännössä tehdään. Jokainen perhe tarvitsi ohjausta päästäkseen asiakkaaksi ja saadakseen tukea perhetyöltä. He saivat tietoa perhetyöstä neuvolasta ja perheneuvolasta. Lisäksi heitä ohjattiin perhetyön asiakkaaksi lasten psykiatrisen osastolta ja sosiaalitoimen avohuollon kautta. Haastateltavia ohjattiin hakemaan tukea, jos sille huomattiin olevan tarvetta edellä mainituissa paikoissa. Yksi perheistä tuli asiakkaaksi kuulopuheen kautta. He olivat kuulleet perhetyöstä tuttavaltaan ja olivat rohkaistuttuaan lähteneet käymään Teppanan perheasemalla, jossa saivat lisätietoa perhetyöstä ja sen toteuttamisesta. Eräs perhe joutui odottamaan tukea kolme kuukautta ja koki, että olisi tarvinnut sitä jo huomattavasti aiemmin.

”Süs, enhän minä ite niinku tämmösestä perhetyöstä tavallaan tiennykkään.”

”Et iban tälleen kuulopuheen perusteella niinku tulin sitte niinku käymään täällä.”

Ennen perhetyön asiakkuutta perheiden täytyi myöntää itselleen olevansa avun tarpeessa. Tämän he kokivat haasteelliseksi. Lähes kaikilla oli korkea kynnyks hakea apua ja myös vaikea kertoa tuen tarpeestaan läheisilleen. Yhdellä haastateltavista oli aluksi vaikeaa myöntää väsymys ja avun tarpeensa neuvolan terveydenhoitajalle, koska hän koki, että hänen pitää pärjätä ja jaksaa omillaan. Ulkopuolisen apuun tukeutuminen saattoi joillekin äideistä olla helpompaa kuin tukeutuminen omaan lähipiiriin. Avun hakemisen jälkeen perheet kokivat, että ei kannata ajatella, mitä muut ajattelevat heidän tuen tarpeestaan ja sen saamisesta.

”Sillon oli vaan niinku ebkä semmonen käsitys, että minun pitää jaksaa ja minun pitää pärjätä, eikä halunnu edes tuoda ilmi niinku sille omalle lähipiirilleen sitä, että mä oon niin väsyny, et mä en jaks enää niinku yhtään mittää.”

”Et oli paljo helpompaa tukeutua ulkopuolisen apuun kuin siihen omaan lähipiiriin.”

Yhdellä äideistä kynnyks hakea apua ei ollut korkea, mutta hänen miehellään oli. Erään äidin mielestä jatkossa toisen lapsen kohdalla voisi olla helpompaa hakea tukea ammattilaisilta,

mutta myös omilta läheisiltään. Lapsen antaminen esimerkiksi omien vanhempiensa luokse hoitoon ei äidin mielestä olisi enää niin vaikeaa ja hänen ei tarvitsisi tuntea olevansa huono äiti, vaikka pyytäisikin apua.

6.2 Tuen tarpeen muuttuminen ja siihen vaikuttavat tekijät

Äideillä ei ollut täysin realistista kuvaa perheen arjesta ennen ensimmäisen lapsen syntymää ja se mietitytti heitä. Joidenkin äitien sisaruksilla oli lapsia, joten heillä oli jonkinlainen käsitys perheen arjesta lapsen kanssa ja heidän kanssaan toimimisesta. Vaikka he tiesivät arjen voivan olla haasteellista, todellisuus tuli kuitenkin yllätyksenä. Etenkin lapsen sairastuminen psyykkisesti ja sen mukanaan tuomat haasteet arjessa olivat asioita, joita ei osattu odottaa tai edes ajatella. Ennen lapsen syntymää joissakin perheissä oli kuviteltu, että lasta vain syötetään ja hänelle vaihdetaan vaipat. Äidit olivat myös pohtineet odotusaikana, että onko heillä enää omaa aikaa ja mahdollisuutta harrastuksiin lapsen syntymän jälkeen.

”Oli mulla tieto, että sitä työtä on paljon... Mutta ei ehkä ihan todellisuutta ollu siitä, että se voi olla niin rankkaa.”

”Sitä mieltä, et minkälaiseks se elämä muuttuu ja onko minulla enää sen jälkeen omaa elämää, tai semmosta omaa aikaa.”

Perheet tulivat perhetyön asiakkaiksi yleensä lapsen syntymän jälkeen huomattessaan, etteivät jaksaa ja selviää ilman ulkopuolista apua. Arjen yllätyksellisyys ja siihen väsyminen toivat mukanaan haastavia tilanteita. Perheen rutiineihin ja käsityksiin arjesta tuli muutoksia perhetyön avulla ja väsymykseen haettiin yhdessä ratkaisevia menetelmiä. Arjen rutiinien muodostaminen tuotti myös vaikeuksia ja niiden tarve yllätti äidit. Yhdellä perheellä oli tarvetta perhetyön tuelle jo raskausaikana parisuhteen ongelmatilanteen vuoksi.

”Ei sitä aikasemmin tajunnu, miten se on niinku semmosta, rutiineja ja kellonajat pitää olla kaikessa samat. Et kyllä se on niinku muuttanu käsitystä tosi paljon ja kasvattu sitten niinku ittekin.”

Kaikkien äitien mielestä media ja yhteiskunta eivät vaikuttaneet perheiden ennakkokäsityksiin perhe-elämästä, vaan vanhemmat kohtasivat arjen omalla tavallaan, ja saivat sen haasteisiin perhetyöltä tukea. Joidenkin äitien mielestä media ja yhteiskunta olivat kuitenkin vaikuttaneet

mielikuvaan arjesta. Äitien mielestä perheen arjesta annettiin median osalta kaunisteltu kuva. He kokivat, että ne luovat kuvan aina jaksavasta ja kaiken hoitavasta äidistä. Sellaisesta äidistä, joka aina hallitsee kaiken ja pärjää tilanteessa kuin tilanteessa.

”Nyky-yhteiskunnassa luodaan semmosia odotuksia tai semmosia, että aina on äidit jaksanu ja ne kyllä pärjää ihan kaikessa.”

”Se luo vähän semmosen ruususen kuvan.”

Lisäksi äitien mielestä lapsista annetaan sellainen kuva, että he ovat herttaisia ja aina siistejä. Äitien mielestä mediassa näytetään kuvaa perhe-elämän liiallisesta helppoudesta. Esimerkiksi se, että lapsi sotkee vaatteita ja kodin ympäristöä, oli tullut yllätyksenä. Heitä huolestutti myös mediassa esillä oleva keskustelu perheasemien lopettamisesta ja kuntien säästötoimista.

6.3 Perheen tukeminen

Perheet tarvitsivat tukea arkielämäänsä, jaksamiseensa, lapsen kasvattamiseen ja arjen rutiinien muodostamiseen. Lapsen uniongelmat ja psyykkisesti sairas lapsi aiheuttivat väsymystä perheille, jolloin vanhemmat huomasivat myös itse tarvitsevansa tukea jaksakseen arjessa. Vanhemmat kokivat tarvetta oman yhteisen ajan tukemiseen. Myös parisuhteen vaikeuksiin haettiin apua. Perheen sisällä tapahtuneet muutokset, kuten parisuhteen haasteet, raskauden jälkeinen masennus ja arkielämään opettelu lapsen kanssa, lisäsivät tuen tarvetta.

”Että kun päässä risteilee paljon asioita ja on parisuhde mitä on niin... Ihan niinku se arjen opettelu oli siinä alkuunsa. Ja sitten se lapsen kanssa toimiminen, lapsen kasvattaminen.”

”Siihen me niinku tarvitaan ku meidän täytyy päästä aina niinku kahestaan välillä, että tuota niin huokasemaan...”

Perhetyön lisäksi perheet saivat tukea haastaviin tilanteisiinsa useilta eri ammattiryhmien työntekijöiltä. Väsymykseen ja lapsen uniongelmiin tukea antoi lasten unikoulun pitäjä. Mannerheimin lastensuojeluliiton maksulliset lastenhoitajat mahdollistivat vanhempien yhteisen ajan ja irtautumisen arjesta. Kainuun maakunta -kuntayhtymän tukihenkilö oli yhden perheen tukena ennen lapsen syntymää, jolloin he yhdessä pohtivat vanhemmaksi tuloa ja synnytystä.

Joidenkin lapsille oli järjestetty sijais- tai lastenkotipaikka, jotka tarjosivat apua lastenhoidossa, kasvatuksessa ja helpottivat vanhempien väsymystä.

”Väsymys oli se suurin, et sitä niinku kaipas, et joku niinkun todella voi vähä aikaa kattoo sitä lasta ja olis niinku semmonen aika mahdollista järjestää, et saa itte olla vähä aikaa.”

Lisäksi jotkut perheet saivat tukea psykologilta, sosiaalityöntekijältä ja Kainuun yksin- ja yhteishuoltajien yhdistykseltä. He kokivat moniammatillisen yhteistyön eri osapuolten kanssa olevan hyödyllistä. Joidenkin kohdalla eri ammattiryhmien edustajat tekivät yhteistyötä perheen tuen eteen, ja järjestivät yhdessä palaveriteita, joissa selviteltiin heidän asioitaan. Tämä mahdollisti avun saannin myös äkillisiin tilanteisiin.

”Et meillä on tosi laaja verkosto, mikä niinku tekee yhteistyötä, että on päiväkotit ja sitten nämä eri paikat. Et se on toimiva tapa sitten ollu meille ainakin.”

Äitien mukaan perheet kokivat perhetyön tärkeäksi tukijaksi. He saivat tukea arjessa jaksamisensa ammattiryhmien edustajien lisäksi omilta vanhemmiltaan, sukulaisiltaan ja ystäviltään. Perhetyö oli erityisen tärkeä tuki heille, joilla oli vaikeaa myöntää tuen tarve läheisilleen ja joilla ei ollut läheisiä sukulaisia tukena.

Vertaistuki nousi haastattelujen tuloksena oleelliseksi tukimuodoksi. Kaikki äidit saivat vertaistukea ja hyötyivät siitä. He kokivat verkostoitumisen tärkeänä arjen haastavissa tilanteissa muiden perheiden kanssa. Osalla se alkoi jo raskausaikana Teppanan perheasemalla ja Mannerheimin lastensuojeluliiton äitiverkko -ryhmässä. Vertaistukea äidit saivat lapsen syntymän jälkeen eri järjestöjen ja yhdistysten kautta, mutta sitä heille tarjosi myös Teppanan perheasema. Perheet vaihtoivat kokemuksia ja näkemyksiä arjesta ja lasten kasvatuksesta muiden äitien ja isien kanssa, mikä auttoi arjessa jaksamisessa.

”Juttelua ja just muitten perheitten kanssa vaihtaa kokemuksia ja mielipiteitä, ja semmosta rentoutumista.”

”Muitten äitien kanssahan just lapsista puhutaan, ja lasten käyttäytymisestä ja lasten hoidosta, ja sitte se on sitä vertailua, että meidän lapsi sitä ja meidän lapsi tätä ja mitä teidän lapsi.”

Teppanan perheaseman perheet kokivat hyväksi paikaksi ystävyysuhteiden luomiselle, koska siellä äidit ja isät pohtivat samanlaisia asioita. Se myös ylläpiti äitien sosiaalisia verkostoja ja he eivät jääneet yksin kotiin lapsensa kanssa, vaan väsyneenäkin jaksoivat lähteä muita van-

hempia tapaamaan ja saivat siitä voimia jaksamiseensa. Teppanan perheaseman työntekijät järjestivät vanhempien kesken tapaamisia, jos tiesivät heillä olevan samankaltainen elämäntilanne ja tuen tarve. Yksi äideistä koki, että ei ollut saanut riittävästi vertaistukea ja toivoi tähän parannusta.

6.4 Perhetyön toteutuminen

Perhetyöntekijöiden käyttämät työtavat olivat monipuolisia ja vahvistavia. Kaikkien perheiden kohdalla perhetyöntekijät kävivät myös heidän kotonaan. Heillä oli yksi tai kaksi omaa työntekijää, jolloin heidän välilleen syntyi luottamuksellisen auttamissuhde. Asioista keskusteleminen oli yksi perheitä vahvistava auttamistapa. Keskusteluja käytiin kahden kesken perhetyöntekijän kanssa ja ryhmissä, joissa saattoi olla myös muita moniammatillisen ryhmän jäseniä, kuten sosiaalityöntekijä. Perheet saivat puhua kohtaamisistaan haasteista ja niihin etsittiin ratkaisuja yhdessä.

”Se oli alkuun sitä, että perhetyöntekijä tuli meille kottiin. Ja oli niinku sitä juttelua, ja asioiden miettimistä ja pohtimista.”

”Että ei tarvii jäähä yksin niitten ongelmien kanssa, ja siitä voi kehittyä pahempiakin ongelmia, sitte jos niitä ei käsittele.”

Perhetyöntekijät tukivat vanhempia sanallisesti ja antoivat palautetta heidän toiminnastaan lastensa kanssa, mitkä vahvistivat perheitä. Yhden äidin kohdalla perhetyöntekijät arvioivat hänen toimintaansa vuorovaikutuksellisesti lastensa kanssa, jolloin äiti ymmärsi miten hänen pitäisi toimia heidän kanssaan arkisissa tilanteissa. Hän sai lisää varmuutta äitiyteensä ja vanhemmuuteensa. Perhetyöntekijät vahvistivat perheitä ohjaamalla ja kannustamalla parisuhhteessa olevia ratkomaan ongelmiaan avoimella keskustelulla. Auttamissuhteet olivat avoimia ja luottamuksellisia, jolloin molemminpuolinen yhteydenpito oli mahdollista. Tämän perheet kokivat vahvistavaksi tekijäksi.

”Perhetyöntekijä on vahvistanu sitä minun äitiyttä.”

Perheille annettiin tietoa heille sopivista kursseista ja perhelomista. Perhetyöntekijät ohjasivat heitä myös muiden ammattiryhmien asiakkaaksi, jos sille nähtiin olevan tarvetta. Yksi perhei-

tä vahvistanut auttamistapa oli vertaistuen järjestäminen Teppanan perheaseman tiloissa. Perhetyöntekijät toimivat lisäksi Teppanan perheasemalla ja tapasivat perheitä myös siellä.

”On kannustanneet hakemaan sitte muualtakin apua.”

Perhetyöntekijät hoitivat lapsia perheiden kotona ja Teppanan perheasemalla, jotta vanhemmille järjestyi muutama tunti omaa aikaa, jolloin he saivat käydä hoitamassa asioitaan, harrastaa, levätä ja nukkua kotonaan. Tämän äidit kokivat vahvistavana ja voimaa antavana auttamistapana. Perhetyöntekijät auttoivat perheitä arjen askareissa, kuten tiskaamisessa ja siivoamisessa. Yhdessä tekeminen työntekijän kanssa koettiin mukavaksi ja sitä toivottiin olevan enemmän. Tämä työtapa tuki perhekeskeisyyttä ja vahvisti yhdessä tekemisen merkitystä. Perheet saivat ohjausta lapsen kasvatukseen ja arjessa toimimiseen. Tämän vanhemmat kokivat auttavan ja vahvistavan, kun olivat epävarmoja ja yksin jääminen kotiin lapsen kanssa pelotti ja ahdisti.

”-ja sit se seura, että olis niinku joku tuommonen ammatti-ihminen siinä niin näyttämässä niitä juttuja, että miten sen lapsen kans vois niinku pärjätä.”

”Se on ollu tavallaan ybessä oloa, että ollaan tehty ybessä jottain niinku, on sitten itekkin oppinu sen.” (Viittaa perheen yhdessä tekemiseen)

Teppanan perheasema oli perheiden mielestä ihana ja kodikas paikka, jossa oli lämmin vastaanotto. Tärkeää siellä oli elämäkokemusta omaavat työntekijät, joilta vanhemmat saivat vinkkejä arkeen ja lapsen kanssa toimimiseen. Perheasemalla oli myös toimintaa perheille, esimerkiksi makkaranpaistoa, askartelua ja leipomista. Äitien mukaan vanhemmat ja lapset viihtyivät siellä ja pitivät sen toiminnasta. Perheasema mahdollisti irtautumisen kodin arjesta. Äidit kertoivat lastensa odottavan niitä päiviä, kun he menivät siellä käymään. Enimmäkseen äidit kävivät siellä lastensa kanssa, harvemmin isät. Yksi äideistä ei ollut käynyt perheasemalla muiden vanhempien siellä ollessa. Hänen mielestään sinne olisi korkeampi kynnyks mennä silloin. Teppanan perheaseman äidit kokivat erityisen vahvistavana asiana, koska siellä he tapasivat muita samassa tilanteessa olevia ja pystyivät keskustelemaan ammattitaitoisten perhetyöntekijöiden kanssa.

”Siis mejän lapset tykkää aivan hirveesti tästä. Se on niille ku lomaa ku ne tänne pääsee kirjaamaan.”

”Mutta kieltämättä kyllä sillä lailla aattelen, että en tiää tulisko sitten läbetyä sinne, jos siellä ois muita aikuisia eikä niitä tuntis ollenkaan.”

Perheet kokivat saaneensa perhetyöltä tukea riittävästi. Tätä he perustelivat sillä, että he tunsivat olevansa omillaan ja pärjäävänsä arjessa paremmin kuin ennen avun saantia. Perheet saivat vielä tukea vielä sen jälkeen, kun tilanne oli muuttunut parempaan suuntaan, mutta silloin tuen tarve määriteltiin uudestaan. Joidenkin mielestä he saivat tukea jopa enemmän kuin olisivat tarvinneet. Muutama äiti oli sitä mieltä, että olisivat tarvinneet perhetyöltä apua myös viikonloppuisin ja iltaisin.

6.5 Kokemuksia perhetyön tuesta

Perhetyön antamasta tuesta syntyi perheille välittämisen, turvallisuuden ja helpotuksen kokemuksia. Vaikeista tilanteista puhuminen ammattilaiselle helpotti eikä perheiden tarvinnut olla haastavien elämän tilanteidensa kanssa yksin. Autetuksi tulemisessa perheille oli tärkeää luottamussuhteen muodostuminen perhetyöntekijään ja että he saivat sanoa oman mielipiteensä asioihin. Perheet kokivat perhetyön antaman tuen hyvänä asiana ja olivat siihen tyytyväisiä, koska heidän arkielämänsä muuttui parempaan suuntaan perhetyön myötä. Lapsille perhetyöntekijät olivat äitien kokemusten mukaan tärkeitä ihmisiä, jotkut heistä olivat lapsille kuin isovanhempia. Työntekijät huolehtivat lapsista ja pitivät kodin siistinä vanhempien ollessa poissa kotoa.

”Ihan välittämisen niinku semmonen tunne tai tulee semmonen välitön tunne, että ovat niinkun kiinnostuneita minusta ja minun auttamisestani ja meidän perheestä.”

”No lapset odottaa niitä työntekijöitä ja se on niinku mummu oikeestaan. Tai perhetyöntekijät on niinku niitä isovanhempia sitte.”

Haastateltavat kokivat perhetyöntekijöiden olevan ammattitaitoisia, mikä oli heille tärkeää. Työntekijöillä perheet näkivät olevan myös elämäkokemusta, joka auttoi heitä työskentelyssä perheiden hyväksi. He osasivat antaa neuvoja lasten kasvatukseen liittyvissä asioissa ja auttoivat haastavissa tilanteissa olevia perheitä selviämään arjessa. Äitien mielestä perhetyöntekijöillä piti olla laaja ammattitaito, koska heidän täytyi osata hoitaa lapsia, keskustella vaikeista asioista ja tehdä myös tavallisia kotitöitä.

”On kokenut henkilökunta, mikä on saattanut jo omatkin lapset aikuiseksi kasvattaa. Ja pystyvät sitten neuvomaan, auttamaan ja opastamaan asioissa.”

”Heiltä sitten niinku mielipiteitä ja kokemuksia vaihtamalla saannu semmosia ideoita ja vinkejä, että miten niinku sen lapsen kasvattamisessa kannattais edetä.”

Joillakin haastateltavista oli ollut vaikea myöntää läheisilleen saavansa apua perhetyöltä ja perhetyöntekijän käyminen kotonaan. Läheiset olivat kuitenkin olleet tyytyväisiä heidän saamaansa apuun. Yhden perheen sukulainen oli pelännyt lasten poisvientä äidiltä, kun perhetyöntekijä oli tullut heidän luo. Myös äidin oli aluksi vaikea hyväksyä työntekijän tulo omaan kotiinsa. Hänen mielestään tukea ei tarvinnut hävetä, koska ystävienkin luona kävi perhetyöntekijä. Esille nousi myös kokemus siitä, että avun saaminen perhetyöltä olisi vaikeaa ilman psyykkisesti sairasta lasta.

”Aluksban se oli hirvee tunne siis silloin, kun sovittiin, että tulee tänne perhetyöntekijä kotiin ja oli vastarinta.”

”Tuen saaminen on niinkö oikeestaan käytännössä semmosille, joilla ei oo sairasta lasta niin mahdollon.”

Perhetyö oli äidin kokemuksen mukaan auttanut parisuhteen ongelmien selvittämisessä, jolloin suhde oli jatkunut ja tilanne helpottunut. Äidit kokivat saaneensa lisää itsevarmuutta vanhemmuuteensa ja lapsen kasvattamiseen perhetyön avulla. Perheen arjen rutiinien muodostaminen oli tuonut perheiden elämään tasaisuutta ja mielekkyyttä. Autetuksi tulemisen myötä perheiden arjessa jaksaminen oli helpottunut. Tätä haastateltavat perustelivat sillä, että väsymys oli perhetyön tuella vähentynyt ja heidän ei tarvinnut pohtia asioita yksin. Tämä näkyi perheissä hyvinvointina ja tasapainona.

”Ja todennäköisesti ilman perhetyötä, me ei enää oltais tämän miehen kanssa yhdessä.”

”Se näkyy siinä hyvinvointina, että niinku ollaan päästy niinku tosi hyvään tasapainoon.”

Perheen tukemisen myötä lapset olivat iloisempia, ja heistä annettiin positiivista palautetta esimerkiksi päiväkodin työntekijöiltä. Lisäksi perheet kokivat, että perhekeskeisyys oli vahvistunut ja yhdessä tekeminen muuttui tärkeäksi ajanvietteeksi, jolle he myös järjestivät jatkossa enemmän aikaa. Perheiden tuen tarvetta arvioitiin säännöllisesti palavereissa yhdessä perhetyöntekijöiden kanssa, jolloin sitä lisättiin tai vähennettiin perheen tarpeen mukaan.

6.6 Kehittämisehdotukset perhetyöhön ja Teppanan perheasemalle

Perheiden mielestä perhetyön avun saamisen helpottumista pitäisi parantaa ja iltatyöntekijöiden määrää lisätä. Myös viikonlopuiksi perheet kokivat olevan tarvetta perhetyölle. Työntekijöiden monipuolinen ammattitaito oli kokemusten mukaan tärkeää ja perhetyöhön toivottiin mukaan psyykkisesti sairaan lapsen hoitoon erikoistuneita työntekijöitä.

”Ammattitaitoisia ihmisiä vois olla mukana psyykkisesti sairaiden lasten niinku, jotka tavallaan osais vähä paremmin ehkä niinku ottaa tämmösen psyykkisesti sairaan lapsen niinku huomioon.”

”Tää perhetyö sais olla myöskin viikonloppuna.”

Perheet halusivat lisää konkreettista ohjausta lapsen kanssa toimimiseen. Jotkut äidit toivoivat, että työntekijä ei olisi pelkästään keskustelemassa kuulumisia, vaan näyttäisi miten lapsen kanssa toimitaan konkreettisesti ja olisi eri toimissa äidin tukena. Äidit toivat esille tarpeen vertaistukiryhmien järjestämisestä psyykkisesti sairaiden lasten vanhemmille Kajaaniin perhetyön yhteyteen. Lisäksi he ehdottivat lasten unikoulutoiminnan järjestämistä yhteistyössä perhetyön kanssa. Kodin järjestyksen arvostelu oli asia, joka ei tuntunut hyvältä äideistä ja siihen toivottiin erilaista lähestymistapaa.

”Et tuota tuommosten vauvojen unikouluasiaan, niin se ois kyllä yks semmonen ibana asia, jos se pystyttäis toteuttamaan sillä tavalla. Tai vaikeka jotenki silleen perhetyön kans yhteistyössä.”

”Enemmän tämmösiä tapaamispaikkoja, kohtaamispaikkoja. Ja semmosia laajempia avoimia päiviä.”

Perheet halusivat, että Teppanan perheasemalla ei olisi rajoitettua käyntiä lapsen iän mukaan, vaan että sinne voisi mennä milloin vain. Yhdessä tekemistä, kuten leivontaa, askartelua ja retkiä äidit toivoivat järjestettävän lisää. Lisäksi he ehdottivat toteutettavaksi koko perheen retkiä myös kauemmaksi. Teppanan perheaseman aukioloaikoja perheet halusivat laajentaa illoiksi ja viikonlopuiksi, ja samalla heidän mukaansa tarvetta olisi isommalle toimitilalle. He kaipasivat Teppanan perheasemaa enemmän esille. Lisäksi heidän mielestään perheasemia tulisi lisätä Kajaaniin muihinkin kaupunginosiin.

7 TULOSTEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tekijän on perehdyttävä aikaisempaan tutkimusmateriaaliin, jota tutkittavasta kohteesta on tehty (Kylmä & Juvakka 2007, 45). Tutustuimme Kajaanin perhetyöstä tehtyihin opinnäytetöihin jo opinnäytetyömme aiheanalyysivaiheessa. Kajaanin perheasemien toiminnasta niitä on jo aiemmin tehty. Laurén (2009) on tehnyt niistä viimeisimmän nimeltään Perhetyön toteutuminen ja kehittäminen Kainuun maakunta -kuntayhtymän työntekijöiden näkökulmasta. Tarkoituksena opinnäytetyössä oli kuvailla perhetyöntekijöiden kokemuksia työnsä toteutumisesta ja tuoda esille heidän kehittämisehdotuksia perhetyöhön. Perhetyöntekijät olivat olleet tyytyväisiä perhetyön toteutumiseen. Haastattelemamme äidit olivat sitä mieltä, että työntekijöitä ja resursseja kaivattaisiin lisää, kuten myös Laurénin työn haastattelut olivat samaa mieltä. Lisäksi he kaipasivat avoimia ja matalan kynnyksen paikkoja, yhteistyötä ja kohdennettua toimintaa perhetyöhön. Opinnäytetyössämme äidit olivat tyytyväisiä moniammatilliseen yhteistyöhön eri osapuolten välillä. He kokivat sen hyödyksi, kun kaikki osapuolet tiesivät perheen tilanteen ja pystyivät siten auttamaan heitä parhaalla mahdollisella ja yksilöllisellä tavalla.

Huttunen ja Kaikkonen (2003) ovat tehneet opinnäytetyön nimeltään Vanhemmuuden sosiaalinen tuki perhetoiminta Rustingeissa. Työn tavoitteena oli selvittää vertaistuen ja ammatillisen tuen merkitystä vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyössä käsiteltiin Kajaanin Lehtikankaan ja Lohtajan Rustinkien perhetoimintaa. Tärkeimpinä tuloksina oli äitien saama vertaistuki ja emotionaalinen tuki toisilta äideiltä. Emotionaalista ja konkreettista tukea äidit saivat lisäksi Rustinkien ohjaajilta, jolloin äideillä oli mahdollisuus omaan aikaan. Tämä tutkimustulos toistuu opinnäytetyössämme, sillä äidit tarvitsivat ja saivat tukea tilanteeseensa perhetyöntekijöiltä ja vertaistuelta, minkä äidit kokivat tärkeäksi. Vertaistukea he saivat Teppanan perheaseman lisäksi Mannerheimin lastensuojeluliiton Äitiverkko -ryhmästä ja Kainuun yksin- ja yhteishuoltajien yhdistykseltä. Äidit kokivat jaksavansa paremmin, kun pääsivät kotiseinien ulkopuolelle ja saivat keskustella arjen asioista vertaistensa kanssa.

Lisäksi Huttusen ja Kaikkosen (2003) työssä toivottiin äitien osalta, että Rustingit olisivat säännöllisesti auki, niissä järjestettäisiin enemmän luentoja ja toiminnasta tiedotettaisiin paremmin. Haastatteleviemme äitien toivomuksena oli perheasemien aukioloaikojen laajentaminen viikonlopuille ja iltoihin sekä aukiolo siten, että sitä ei rajoitettaisi lapsen iän mukaan. Lisäksi äidit kaipasivat Teppanan perheasemaa enemmän esille. Perheet olivat äitien mukaan

tyytyväisiä perheaseman toimintaan, ja siellä viihtyivät myös lapset. Teppanan perheaseman toimitilan äidit kokivat pieneksi ja rajalliseksi. He toivoivat perheasemia lisää muihinkin Kaajanin kaupunginosaan, koska kokivat toiminnan tärkeäksi perheiden hyvinvoinnille ja halusivat, että kaikilla perheillä olisi mahdollisuus osallistua perheaseman toimintoihin omalla asuinalueellaan.

Kinnunen ja Peuraniemi (1997) ovat tehneet tutkimuksen nimeltään Sosiaalipedagoginen työorientaatio ennaltaehkäisevässä lastensuojelussa - toimintamalliksi perhetoiminta Rustinkiin. Työssä käsiteltiin Lehtikankaan Rustingin toimintaa. He totesivat, että äitien oli tärkeää saada Rustingista henkistä tukea ja ohjaajilta vinkkejä vanhemmuuteen. Olemme samaa mieltä heidän kanssaan, sillä työssämme vanhemmat kokivat tärkeäksi yhdessä tekemisen perhetyöntekijän ja lasten kanssa. Tällä tavoin perhekeskeisyys ja yhdessä tekeminen muodostuivat osaksi arkea ja vanhemmat saivat varmuutta omaan vanhemmuuteensa. Äideillä oli epävarmuutta lapsen kanssa toimimisessa ja kasvattamisessa, jolloin yksin jääminen lapsen kanssa oli ahdistavaa ja pelottavaa. Tällöin äidit kaipaavat perhetyöntekijöiltä enemmän kasvatuksellisia vinkkejä, tukea ja konkreettista ohjausta lapsen kanssa toimimiseen, koska pelkästään tilanteista keskusteleminen ei auta perheitä.

Haastattelujen perusteella perheillä ei ollut tietoa perhetyöstä ennen kun heidät sinne ohjattiin, mikä kertoo siitä että perhetyö on monille tuntematonta toimintaa. Perheiden on vaikeaa myöntää tuen tarpeensa ja hakea apua haastaviin elämän tilanteisiinsa ajoissa. He eivät välttämättä näytä läheisilleen olevansa avun tarpeessa, vaan enemmän ottavat vastaan ulkopuolista apua. Tämän vuoksi on tärkeää, että perheitä ohjataan sosiaali- ja terveydenhuollon kontakteissa, esimerkiksi lastenneuvolakäynnillä, ajoissa hakemaan tukea haastaviin arjen tilanteisiin. Perheille tulee myös kertoa, mistä tukea voi tarvittaessa saada ja hakea. Lisäksi perheiden tuen hakemisen ja sen tarpeen myöntämisen korkea kynnyksistä tulee madaltaa, jotta voidaan toimia perheiden parhaaksi ennaltaehkäisevästi. Eräs perhe koki, että joutui odottamaan perhetyötä liian pitkään, joten perhetyön avun saannin nopeutumista ja helpottumista tulee parantaa.

Perheillä ei ollut varmaa tietoa perhe-elämän arjesta ennen lapsen syntymää ja arki yllätti heidät tuoden mukanaan haastavia tilanteita. Tämä kertoo siitä, että perheet tarvitsevat jo ennen lapsen syntymää valmennusta perhe-elämän arkeen, jotta arki ei tule yllätyksenä. Perhevalmennuksissa tulee lisätä perheiden tietoutta lapsiperheen arjesta, keskustella sen mahdollisista haasteista ja konkreettisesti näyttää kuinka lapsen kanssa toimitaan. Lisäksi perheitä pitää

ohjata hakemaan apua haastaviin tilanteisiin ajoissa ja kertoa mistä apua tarvittaessa voi hakea.

Joillakin äideillä oli aluksi vaikeaa myöntää tuen tarpeensa neuvolan terveydenhoitajalle, joten neuvoloissa tulee kiinnittää enemmän huomioita perheiden arjessa jaksamiseen ja keskustella heidän haastavista tilanteistaan avoimesti. Terveydenhoitajan tulee olla helposti lähestyttävä ja kiinnittää enemmän huomiota vanhempien sanattomaan vuorovaikutukseen. Neuvolatyössä tulee tunnistaa lapsen ja perheen tuen tarve mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ennen kuin perheen haastava tilanne pahenee (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 98). Heimon (2002) tutkimuksen, ”Erityistuen tarpeessa olevan lapsiperheen tunnistaminen ja psykososiaalinen tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa. Seurantatutkimus vuosina 1997 – 2000”, mukaan terveydenhoitajat kokevat puutteita perheiden sosiaalisten haasteiden ja kriisien tunnistamisessa. Kiireetön ja luottamuksellinen ilmapiiri edistävät perheiden halua keskustella mahdollisista haasteistaan avoimesti. Terveydenhoitajan tulisi havainnoida perheen käyttäytymistä ja sen jäsenten keskinäistä vuorovaikutusta neuvolakäynnin aikana ja keskustella perheen sen hetkisestä elämäntilanteesta, jotta tunnistaisi perheen tuen tarpeen. (Heimo 2002.)

Perhetyöntekijöiden auttamistavat ovat monipuolisia ja vahvistavia. Perheet kokevat välittämisen, turvallisuuden ja helpotuksen tunteita, saadessaan apua perhetyöltä. Perhetyön tulos näkyy hyvinvointina ja tasapainona perheen sisällä ja perheet kokevat sen helpottavan arkielämää. Luottamussuhteen muodostuminen perhetyöntekijään on oleellista perhetyön toteutumisen kannalta. Perhetyöntekijöiden on kannustettava, ohjattava ja tuettava perheitä arjessa jaksamiseen, huomioiden tuen tarpeet yksilöllisesti. Perheet voivat saada apua moniammatillisesti, joten osapuolten väliseen yhteistyöhön ja asiakkaiden yksilölliseen kohtaamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Tulosten mukaan perhetyötä on kehitettävä jatkossa perheiden toiveet huomioiden, tämä vaatii säännöllistä arviointia työn toteutumisesta.

8 POHDINTA

8.1 Eettisyys

Laadullisessa tutkimuksessa eettisyys on hyvin merkittävä asia. Tutkimusprosessin aikana tutkija joutuu monien valintojen eteen. Valinnat on osattava tehdä eettisesti oikein, sillä epäonnistuminen eettisissä kysymyksissä voi olla tuhoisaa koko tutkimukselle. Eettisyys on pidettävä mielessä siis koko tutkimusprosessin ajan alkaen suunnittelusta ja kestäen loppuraporttiin saakka. (Kylmä & Juvakka 2007, 20, 137.) Tutkimuksen tekoa säätelee sekä tutkijan oma tutkimusetiikka että Suomen valtio lainsäädännöllä (Tampereen yliopisto 2007). Koska tutkimusprosessia säädellään lainsäädännöllä, tutkimusta varten on haettava kirjallinen lupa. Ennen haastattelujemme aloittamista haimme opinnäytetyöllemme luvan Kainuun maakunta-kuntayhtymältä perhepalvelupäälliköltä.

Tutkimukseen osallistuvien henkilöiden on saatava vapaaehtoisesti päättää osallistumisestaan tutkimukseen. Heillä on tämä oikeus koko tutkimusprosessin ajan eli he voivat perua osallistumisensa milloin tahansa. Myös tutkijalla on sama oikeus eli hän voi keskeyttää jonkun tutkittavan osallistumisen tutkimukseen. (Kuula 2006, 87; Tampereen yliopisto 2007.) Opinnäytetyössämme haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista ja haastateltavat saivat itse ilmoittautua haastateltaviksi. Tällöin he olivat kiinnostuneita aiheestamme ja motivoituneita osallistumaan siihen.

Tutkijan tulee selkeästi ilmoittaa tutkimukseen osallistujille ketkä aineistoa käsittelevät ja mihin tarkoitukseen aineisto on hankittu. Suorat tunnistetiedot täytyy hävittää, kun aineistonkeruu vaihe on päätynyt tai ne tulee säilyttää erillään aineistosta, jos säilyttämiselle on tarvetta. Tästä tulee informoida myös tutkimukseen osallistuvia. (Kuula 2006, 89, 109, 111.) Laadimme haastatteluun osallistuville saatekirjeen, jossa kerroimme opinnäytetyöstämme, sen tarkoituksesta, nauhoittamisesta ja keräämämme aineiston käsittelystä. Kävimme nämä asiat vielä läpi yhdessä haastatteluun osallistuvien kanssa ennen haastattelujen aloitusta. Nauhoitimme haastattelut ja haastateltavat olivat etukäteen tietoisia siitä. Heitä tiedotettiin, että ainoastaan me käsittelemme haastattelujen nauhoituksia ja niiden litteroituja versioita. Lisäksi kerroimme, että niitä säilytetään huolellisesti ja että kukaan ulkopuolinen ei pääse niihin käsiin, eikä niitä luovuteta muuhun tarkoitukseen. Haastateltavat saivat myös tietoonsa, että

nauhoitukset ja litteroidut tekstit hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyömme valmistumisen jälkeen.

Käsitellessämme haastateltavien tietoja, eettisesti keskeisimmät käsitteet ovat luottamuksellisuus ja anonymiteetti. Anonymiteetilla säilytetään haastateltavan nimettömyys ja suojataan henkilöllisyyttä (Eskola & Suoranta 1998, 57). Suomessa jokaisella on oikeus yksityiselämän suojaan. Ihmisarvon kunnioittaminen ja anonymiteetti ovat siten oleellisia asioita tutkimusta tehdessä. (Tampereen yliopisto 2007.) Käsitelimme työssämme perheiden erilaisia elämäntilanteita ja mahdollisia vaikeuksia. Ne olivat perheille arkoja asioita, jolloin anonymiteetti oli heille erittäin tärkeää. Korostimme sitä, että heitä ei voi tunnistaa opinnäytetyössämme. Kerroimme haastateltaville, että heidän sanojaan saatetaan lainata valmiissa opinnäytetyössämme. Käytimme tässä opinnäytetyössä vain sellaisia lainauksia, joista heitä ei lukija voi tunnistaa.

8.2 Luotettavuus

Kun arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta, voidaan puhua reliabiliteetin ja validiteetin käsitteistä. Jälkimmäisestä voidaan erottaa sisäinen ja ulkoinen validiteetti. Sisäinen tarkoittaa tulokinnan ja käsitteiden virheettömyyttä ja ulkoinen yleistettävyyttä eli sitä, että tulokset ovat siirrettävissä muihin samankaltaisiin tilanteisiin. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten toistettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2008, 226–227; Kananen 2008, 123.) Olemme työssämme käyttäneet luotettavia teorialähteitä, joissa eri käsitteet on selkeästi avattu. Lähteet, joita olemme käyttäneet työn teoriaosuudessa, ovat nähtävissä lähdeluettelossa. Tämä lisää työmme teoreettista luotettavuutta. Tutkimuksemme tulokset ovat siirrettävissä vastaaviin tutkimuksiin. Tämä näkyy siten, että muissa aiemmin tehdyissä opinnäytetöissä on saatu vastaavia tuloksia kuin me saimme tutkimuksessamme. Saamamme tulokset ovat myös toistettavissa samankaltaisissa tilanteissa, kun tutkitaan perhetyön toteutumista.

Tutkimusprosessin eri vaiheissa on aina virheen mahdollisuus. Tutkijan on haastattelutilanteessa tiedostettava omat ennakkoluulonsa, arvostuksensa ja uskomuksensa ja lisäksi kuunneltava haastateltavaa. Hänen ei tule suodattaa saamiensa vastauksia omien käsitystensä ja kokemustensa läpi ja sekoittaa niitä samaansa aineistoon. Tämä vaikuttaa vahvasti tutkimuksen luotettavuuteen, koska tähän ei käytännössä aina täysin päästä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse luo ja tulkitsee tutkimusasetelmaa, joten hänen tulisi luotettavuuspoh-

dinnoissa myös pohtia omaa puolueettomuusnäkökulmaansa. (Kananen 2008, 121–122; Tuomi & Sarajärvi 2002, 133.) Pyrimme opinnäytetyön parissa työskennellessämme olemaan objektiivisia. Tämä tarkoittaa sitä, että tiedostimme omat kokemuksemme, käsityksemme ja ennakkoluulomme aiheeseemme liittyen. Tämän jälkeen pystyimme jättämään ne taka-alalle, emmekä antaneet niiden vaikuttaa työskentelyymme opinnäytetyöprosessin aikana. Tällöin emme rajoittuneet tiettyyn näkökulmaan opinnäytetyössämme, sillä Kiviniemen (2001, 79) mukaan tutkimusprosessin edetessä tutkijan tulkinta ja näkemykset voivat kehittyä. Koimme olevamme koko opinnäytetyöprosessimme ajan puolueettomia, koska kummallakaan meille ei ole lapsia eikä kokemusta perhetyöstä. Näin emme voineet asettua haastateltavien asemaan, koska meillä ei ollut siitä kokemusta. Ennako-oletuksia ei siis syntynyt ja pystyimme avoimesti ottamaan kaiken saamamme tiedon vastaan. Haastattelutilanteissa toimimme puolueettomasti ja kohtelimme haastateltavia yhdenvertaisesti.

Tutkija valitsee tutkimukseensa sopivat menetelmät ja ne vaikuttavat tutkimustuloksiin. Hänen on huomioitava tutkimusta tehdessä, että ihmiset ymmärtävät asioita eri tavalla, joten tutkijan ja esimerkiksi haastateltavan henkilön todellisuuden ymmärtäminen ei aina ole samanlaista. (Kananen 2008, 121.) Kun olimme tehneet teemahaastatteluissa käytettävän teemarungon ja ensimmäinen haastateltava otti meihin yhteyttä, toteutimme esihaastattelun. Sen tarkoituksena oli testata teemojemme ymmärrettävyys ja toimivuus haastattelutilanteessa.

Olimme avoimia, mutta tieteellisesti kriittisiä, opinnäytetyömme eri vaiheissa. Työskennellessämme opinnäytetyömme parissa pyrimme pitämään eettisyyden ja luotettavuuden koko ajan mielessämme. Olemme pohtineet luotettavuutta lisäksi jo aiemmissa luvuissa, kun olemme kuvanneet opinnäytetyömme eri vaiheita monipuolisesti. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijoiden tarkka kuvaus tutkimuksen vaiheista (Hirsjärvi ym. 2008, 227).

8.3 Pohdintaa opinnäytetyön toteutumisesta

Opinnäytetyömme haastateltavat olivat kaikki äitejä, joten jäimme pohtimaan millainen oli isien näkemys perhetyöstä. Saatekirjeissä emme rajanneet haastatteluun osallistumista pelkästään äiteihin, vaan se oli tarkoitettu perheille eli molemmille vanhemmille. Saatekirjeet kuitenkin tavoittivat ainoastaan äitejä, jotka ottivat meihin yhteyttä. Heillä saattoi olla helpompi päästä tulemaan haastatteluihin, isien ollessa haastattelujen aikaan esimerkiksi töissä. Äitien suurempi kiinnostus aiheitamme kohtaan saattoi olla myös yksi tekijä. Todennäköisesti he

kokivat perheiden haastavat tilanteet eri tavalla kuin isät, äitien ollessa esimerkiksi päivisin enemmän lasten kanssa kotona. Myös lasten kokemukset perhetyöstä voivat olla erilaisia kuin vanhempien.

Kaikkien haastateltavien kohdalla ei ollut mahdollista toteuttaa haastattelua siten, että perhetyöntekijät eivät olisi nähneet haastateltavaa. Yksi heistä tuli Teppanan perheaseman takaovesta sisään suoraan toimistotilaan. Ovesta emme tienneet, joten emme olleet osanneet pyytää muita haastateltavia tulemaan siitä. Meidän olisi pitänyt tutustua haastattelutilaan paremmin ennen haastatteluja.

Aineistomme analyysivaiheessa huomasimme haastattelujen teemoissa puutteita. Teema-alueiden johdonmukaisempi järjestäminen olisi ohjannut haastattelun etenemistä selkeämmin. Tämä olisi helpottanut myöhemmässä vaiheessa aineistomme analysointia. Sillä ei ollut merkitystä opinnäytetyömme luotettavuuteen, koska teemat olisivat olleet samat, järjestys vain olisi muuttunut. Esihaastattelun jälkeen emme tätä kuitenkaan vielä huomanneet, joten toteutimme kaikki haastattelut saman teemajärjestyksen mukaan. Huomasimme myös analysoidessamme aineistoamme, että joissain kohdissa olisimme voineet esittää enemmän lisäkysymyksiä tarkentaaksemme haastateltavien kertomaa asiaa.

8.4 Opinnäytetyöprosessi ammatillisen kasvun tukena

Opetusministeriö (2006) on julkaissut muistion, jossa on määritelty muun muassa sairaanhoitajan tutkinnon vähimmäisvaatimukset sekä osaamisvaatimukset. Sairaanhoitaja kohtaa työssään yksilöitä, perheitä ja yhteisöjä. Hänen tehtävänä on määrittää, saavuttaa ja ylläpitää terveyttä erilaisissa ympäristöissä ja olosuhteissa sekä tukea ihmistä hänen eri elämänvaiheissaan. Hän tuo esille asiantuntemustaan moniammatillisessa yhteistyössä ja kunnioittaa muiden asiantuntemusta. Sairaanhoitajan ammatillinen osaaminen koostuu kymmenestä osaamisalueesta. Näitä ovat: eettinen toiminta, terveyden edistäminen, hoitotyö päätöksenteko, ohjaus ja opetus, yhteistyö, tutkimus- ja kehittämistyö sekä johtaminen, monikulttuurinen hoitotyö, yhteiskunnallinen toiminta, kliininen hoitotyö ja lääkehoito. (Opetusministeriö 2006, 63–70.)

Näissä ammatillisen osaamisen alueissa oleellisena osana ovat ihmisarvon kunnioittaminen, yksilö, yhteisö ja perhe, terveyden edistäminen, asiakaslähtöisyys, moniammatillisuus, am-

mattitaidon ylläpito, kokonaisvaltainen hoitotyö ja lääkehoito. (Opetusministeriö 2006, 63–70.) Opinnäytetyömme tukee osaltaan näitä opetusministeriön asettamia ammatillisen asiantuntijuuden osa-alueita, koska käsittelemme perheen parissa tehtävää työtä. Osaamisalueissa esille nousevat vahvasti perhe ja yhteisö, joiden jäsenenä yksilö on, asiakaslähtöinen hoitotyö ja moniammatillisuus. Opinnäytetyömme tuki meidän ammatillisen kasvumme kannalta erityisesti näiden keskeisten sisältöjen kehittymistä. Kuten myös kokonaisvaltaista hoitotyötä, sillä opinnäytetyömme vahvisti sitä käsitystä, että ihmistä tulee hoitaa kokonaisvaltaisesti huomioiden myös hänen perheensä ja ympäristönsä.

Valitessamme tämän opinnäytetyön aiheeksemme teimme rohkean päätöksen. Aihe ei varsinaisesti vastannut vaihtoehtoisia ammattiopintojamme. Sanna suuntautui mielenterveystyöhön ja Henna kirurgiseen hoitotyöhön. Koimme opinnäytetyöprosessin olevan tilaisuus perehtyä aihealueeseen, josta meillä ei ollut aikaisempaa kokemusta. Näin pystyimme laajentamaan ammatillista osaamistamme ja hyödyntämään sitä tulevassa sairaanhoitajan ammatissamme. Tämän opinnäytetyömme ansiosta osaamme työssämme toimia ennaltaehkäisevästi ja tunnistaa haastaviin elämäntilanteisiin johtavia syitä. Aiheesta tulisi oppia aina jotain uutta, jos näin ei ole, se kannattaa vaihtaa (Hirsjärvi ym. 2008, 78). Lisäksi opinnäytetyömme ansiosta olemme kehittyneet tutkijoina ja osaamme tämän prosessin jälkeen lukea myös muiden tutkimuksia kriittisesti ja käytäntöön soveltaen.

Olimme kiinnostuneita aiheesta, koska samalla opimme millaista perhe-elämä voi olla ja millaisia haasteita perheet arjessa kohtaavat. Lisäksi halusimme saada tietoomme miten niitä ratkaistaan. Meillä ei ole lapsia, joten aihe oli meille melko vieras myös siltä osin. Emme kokeneet perheettömyyttämme heikkoudeksi, vaan pystyimme käsittelemään aihetta eri näkökulmasta kuin perheellinen henkilö.

Opinnäytetyön tekijöistä Henna perustelee aiheen valintaa sillä, että hän halusi saada kokemusta perhetyöstä sekä syventää tietämystään perheiden tukemisesta ja heidän haastaviin elämäntilanteisiinsa puuttumisesta. Henna haluaa työskennellä tulevaisuudessa kirurgisten potilaiden parissa. Hän kohtaa työssään ihmisiä, joilla kaikilla on erilainen perhetausta ja kokemus perheestä. Hoitotilanteissa on tärkeää selvittää perhetaustoja, koska perhe liittyy hoitoon ja paranemiseen hyvin tiiviisti. Oleellisena hoitotyön arvoina ovat terveyden edistäminen sekä potilas- ja asiakaslähtöisyys (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2006, 15).

Varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisevän työtteen kannalta on tärkeää huomata perheen vaikea elämäntilanne ajoissa, jotta heitä voidaan auttaa selviämään vaikeuksista. Hennan työskennellessä esimerkiksi kirurgisella vuodeosastolla saattaa vastaan tulla sellainen tilanne, jossa perheen äiti on pitkään vuodeosastolla potilaana ja hänelle tulee huoli siitä, miten isä pärjää kotona lasten kanssa. Tällaisissa tilanteissa hoitotyöntekijän tulee ottaa huolen aiheet vakavasti. Oleellista on se, että Henna sairaanhoitajana osaa ohjata perheen tarvittavien perhepalveluiden piiriin, kun oma sairaanhoitajan ammattitaito ei enää riitä auttamaan vaikeuksissa olevaa perhettä. Henna haluaa tällä opinnäytetyöllä laajentaa ammatillista osaamistaan moniammatillisesta työstä sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Sanna perustelee aiheen valintaa sillä, että hän halusi saada tietoa ja kokemusta perhetyöstä ja perheiden tukemisesta. Kajaanin ammattikorkeakoulussa mielenterveystyön vaihtoehtoihin ammattiopintoihin sisältyy perhe- ja verkostotyön opintoja. Lisäksi varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy ovat myös mielenterveystyön osa-alueita. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2006, 38–39.) Opinnäytetyön kautta Sanna halusi syventää tietämystään perheiden tukemiseen liittyvistä työ- ja auttamismenetelmistä. Samalla Sanna halusi laajentaa moniammatillisen työskentelyn osaamistaan sosiaali- ja terveydenhuollossa, jota hän voi hyödyntää tulevassa sairaanhoitajan ammatissaan. Kajaanin ammattikorkeakoulun sairaanhoitaja- ja terveydenhoitaja koulutusohjelman yleisiin tavoitteisiin kuuluu väestön terveyden edistäminen sekä asiakkaan, potilaan ja perheen selviytymisen tukeminen (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2006, 15).

8.5 Jatkotutkimusaiheet

Jatkotutkimusaiheena aiheestamme voisi tehdä kvantitatiivisen eli määrällisen. Määrällisessä tutkimuksessa voisi saada yleistettävää tietoa perhetyön toteutumisesta, kun tutkimuksessa olisi mukana enemmän perhetyön asiakasperheitä. Laadullinen tutkimus voi luoda pohjan määrälliselle tutkimukselle (Kylmä & Juvakka 2007, 33; Kananen 2008, 25).

Haastateltavat työssämme olivat äitejä, jotka kertoivat kokemuksistaan perhetyöstä. He kertoivat asioista omasta näkökulmastaan. Jatkotutkimusaiheena voisi selvittää millaiset ovat perheen isien tai lasten kokemukset perhetyön toteutumisesta. Saatuja tuloksia voisi verrata meidän työmme tuloksiin.

Johtopäätöksissä todettiin, että perheiden voi olla vaikea myöntää väsymyksensä ja tuen tarpeensa terveydenhoitajalle neuvolassa. Työmme jatkotutkimusaiheena voisi selvittää, että miten terveydenhoitajat kokevat tunnistavansa perheiden tuen tarpeen neuvolatyössä. Lisäksi jatkossa voisi selvittää, että miten, missä vaiheessa ja millä perustein terveydenhoitajat ohjaavat perheitä perhetyön asiakkaaksi.

LÄHTEET

- Alastalo, M. 2005. Tutkimushaastattelun historia yhteiskuntatieteissä. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy. 57–77.
- Butler, I. & Roberts, G. 1997. Social work with children and families. Lontoo. Jessica Kingsley publishers.
- Eirola, R. 2003. Lapsiperheiden elämänhallintavalmiudet, perheohjauksen arviointi. Kuopion yliopisto. Hoitotieteen laitos. Väitöskirja.
- Eskola, J. 2007. 6-8? (Teema)haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E. (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä. Tammi. 32–46.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy. 24–42.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Forsberg, H. 2003. Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki. Yliopistopaino. 7–15.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.
- Huttunen, M. & Kaikkonen, R. 2003. Vanhemmuuden sosiaalinen tuki perhetoiminta Rusingeissa. Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu, liiketalous-, sosiaali- ja terveysala, Iisalmi. Opinnäytetyö.
- Hämäläinen, H. 2001. Imeväisikäisten lasten vanhempien kokemus vanhemmuudesta ja sen tukeminen. Teoksessa Rautiainen, M. (toim.) Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela. Helsinki. Hakapaino Oy. 82–83.

- Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Vantaa. Dark Oy.
- Jokimies, P. 2001. Perhetyössä esiinnousevat tunteet. Teoksessa Rautiainen, M. (toim.) Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela. Helsinki. Hakapaino Oy. 72–77.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki. Edita Prima.
- Kainuun maakunta-kuntayhtymä/ Perhetyö Kainuussa- esite
- Kainuun maakunta-kuntayhtymä/ Teppanan perheasema, Perhetyön ryhmätoiminta -esite
- Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2006. Opinto-opas 2006–2007. Espoo. Painotalo Casper Oy.
- Kananen, J. 2008 Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylän yliopistopaino.
- Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy. Stakes. Raportteja 281.
- Ketola, O. & Mattila, K. 1995. Tutkimus ja terveydenhuolto. Turku. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Kinnunen, T. & Peuraniemi, E. 1997. Sosiaalipedagoginen työorientaatio ennaltaehkäisevässä lastensuojelussa – toimintamalliksi perhetoiminta Rustinkiin. Pohjois-Savon ammatillinen instituutti, sosiaali- ja terveysala, Iisalmi. Opinnäytetyö.
- Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä. Ps-kustannus. 68–84.
- Korhonen, A. & Sukula, S. 2004. Vauvaperhetyö. Juva. WS Bookwell Oy.
- Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. 2005. Laadulliset menetelmät kauppatieteissä. Tampere. Vastapaino.
- Kuivakangas, J. 2002. Kuuluuko ääni, löytyykö keinot? Lähtökohtia lasten pahoinvoinnin tarkasteluun. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy. 30–50.

- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä. Ps-kustannus. 26–43.
- Lauren, V. 2009. Perhetyön toteutuminen ja kehittäminen työntekijöiden näkökulmasta. Kaajan ammattikorkeakoulu, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Opinnäytetyö.
- Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jaabes OÜ. Viro.
- Noppiari, E., Kiiltomäki, A. & Pesonen, A. 2007. Mielenterveystyö perusterveydenhuollossa. Helsinki. Tammi.
- Pietilä, A-M. 1999. Perhe nuoren kontekstina: vanhempien ja nuorten väliset sosiaaliset suhteet ja vanhempien voimavarat. Teoksessa Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. (toim.) Perhe hoitotyössä. Porvoo. WSOY. 249
- Piironen-Malmi, U. & Strömberg, S. 2008. Välittämisen pedagogiikka. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.
- Pohjola, K. 2005. Perhe ja lapsen perhe. Teoksessa Reijonen, M. (toim.) Voimaa perhetyöhön. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy. 43–60.
- Poijula, S. 2007. Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Schmitt, F. & Piha, J. 2008. Vanhemmuudesta -vanhempana oleminen ja vanhempana toimiminen. Perheterapia. 2/2008. 24. vuosikerta. 6-12.
- Sevón, E. & Huttunen, J. 2002. Odottavan äidin vastuu. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy. 72–98.

Sinkkonen, J. 2003. Lapsen kiintymyssuhteen syntyminen ja sen häiriöt. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva. WS Bookwell Oy. 92–93.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Helsinki. Edita Prima Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Uusimäki, M. 2005. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa Reijonen, M. (toim.) Voimaa perhetyöhön. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy. 17–42.

Vehviläinen-Julkunen, K. 1999. Perheen tukeminen raskauden aikana. Teoksessa Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. (toim.) Perhe hoitotyössä. Porvoo. WSOY. 165–166

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Internet-lähteet

Heimo, E. 2002. Erityistuen tarpeessa olevan lapsiperheen tunnistaminen ja psykososiaalinen tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa. Seurantatutkimus vuosina 1997 – 2000. Viitattu 23.11.2009.

<http://domino.utu.fi/tiedotus/tiedotukset.nsf/0/89d727975fdff9bdc2256bc60025bc36?OpenDocument>

Leinonen, M. 2008. Perhekeskukset Kainuuseen -hanke. Viitattu 25.8.2009. http://www.kainuu.fi/UserFiles/perhekeskukset/File/Perhekeskukset_Kainuuseen_hanke_%20loppuraportti_%202008.pdf

Kainuun maakunta –kuntayhtymä. 2008. Viitattu 5.10.2009.

<http://maakunta.kainuu.fi/perhetyo>

Opetusministeriö. 2006. Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopinnot. Opetusminis-

teriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:24. Viitattu 16.2.2009

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/tr24.pdf?lang=fi>

Tampereen yliopisto. 2007. Tutkimusetiikkaa ja lakipykälää. Yhteiskuntatieteellinen tietoar-
kisto. Viitattu 25.10.2009. http://www.fsd.uta.fi/laki_ja_etiikka/etiikka_lait.html

Henkilökohtainen tiedonanto:

Rönkä, I. & Tauriainen, S. 2008. Henkilökohtainen tiedonanto 23.9.2008. Teppanan per-
heasema.

Suutari, S. 2008. Henkilökohtainen tiedonanto aiheanalyysiesityksessä 19.11.2008. Kajaanin
ammattikorkeakoulu.

LIITTEIDEN LUETTELO

LIITE 1 Teemarunko

LIITE 2 Tutkimuslupa

LIITE 3 Toimeksiantosopimus

LIITE 4 Saatekirje perheille

LIITE 5 Saatekirje työntekijöille

LIITE 6 Aineiston analyysitaulukko

TEEMOJA

Lapsen syntymä

1. Miten vanhempien tuen tarve on muuttunut lasten syntymän jälkeen? -> *Koitteko tarvitsevanne tukea eri tavoin lasten syntymien jälkeen?*

- Miten käsityksenne perheen arjesta on muuttunut lapsen/lasten syntymän jälkeen?
- Mihin asioihin olette erityisesti kokeneet tarvitsevanne tukea?
- Millainen on tämän hetkinen elämäntilanteenne?
- Miten median ja yhteiskunnan luoma kuva perheen arjesta ovat vaikuttaneet teidän käsityksinne perhe-elämästä?

Arjessa jaksaminen

- Keneltä henkilöiltä saatte tukea jaksamiseen? Kuinka tärkeää se on/olisi?

Asiakkaaksi tuleminen

- Miten tulitte perhetyöhön piiriin?
- Milloin huomasitte tarvitsevanne apua selviytyäkseen arjesta? / Mikä oli avun tarpeen laukaiseva tekijä?

Perhetyön työtavat

2. Millaiset Kainuun maakunta -kuntayhtymän Kajaanin perhetyön työtavat vahvistavat asiakasperhettä? -> *Minkälaiset perhetyöntekijän auttamistavat ovat vahvistaneet perhettänne?*

- Millainen tukeminen on teitä vahvistanut?

- Oletteko saaneet tukea niin paljon kuin olette tarvinnut?

Teppanan perheasema

- Mitä mieltä olette Teppanan perheasemasta?
- Minkälaista tukea olette Teppanan perheasemalta saaneet?
- Onko muiden isien/äitien tapaaminen antanut teille voimia arjessa jaksamiseen?

Tuen saaminen

3. Millaisia kokemuksia perheillä on autetuksi tulemisesta Kainuun maakunta - kuntayhtymän Kajaanin seudun perhetyön asiakkaana? -> *Millaisia mielipiteitä teillä on autetuksi tulemisesta?*

- Mistä asioista teille tulee tunne siitä, että olette saaneet tukea johonkin asiaan perhetyöntekijältä?
- Miten tuen saanti näkyy perheessänne?
- Onko elämäntilanteenne muuttunut perhetyön aikana?

Kehittämisehdotukset perhetyöhön

4. Millaisia ovat Kainuun maakunta -kuntayhtymän Kajaanin perhetyön asiakasperheiden kehittämisehdotukset perhetyöhön Kajaanissa? -> *Miten haluaisitte kehittää perhetyötä?*

- Oletteko jääneet kaipaamaan jotakin perhetyöltä? Mitä?
- Mitä kehittämisehdotuksia teillä on Teppanan perheasemaan liittyen?

00.00.0000

Opiskelijan/opiskelijoiden nimet	Osoite	Puhelin
Henna Kippo ja	F	0
Sanna Lukkari	F	0
Oppilaitos	Koulutusohjelma /suuntautumisvaihtoehto	
Kajaanin ammattikorkeakoulu	Hoitotyön ko./ kirurginen hoitotyö ja mielenterveystyö	
Opinnäytetyön / tutkimuksen nimi		
Perhetyön merkityksiä Kajaanin perhetyön asiakasperheille		
Mihin tulosalueen/ vastuualueen/ yksikön kehittämishankkeeseen opinnäytetyö / tutkimus liittyy		
Perhepalvelut		
Opinnäytetyön / tutkimuksen tavoitteet ja lyhyt kuvaus toteutuksesta		
Tarkoituksenamme on opinnäytetyössämme selvittää mitkä Kainuun maakunta-kuntayhtymässä käytettävät perhetyön työtavat vahvistavat perheitä. Lisäksi tarkoituksenamme on selvittää perheiden kokemuksia siitä mitä tuen saaminen on ja mitkä ovat heidän kehittämisehdotuksensa perhetyöhön.		
Aineiston opinnäytetyöhömmä hankimme haastattelemalla perheitä, jotka kuuluvat Kainuun maakunta – kuntayhtymän perhetyön piiriin Kajaanissa sekä käyvät Kainuun maakunta –kuntayhtymän alaisella Teppanan perheasemalla. Alustavasti olemme miettineet rajata tutkimukseen osallistuvien määrän 4-5 henkilöön. Olemme valinneet tutkimuksemme aineistonkeruu menetelmäksi teemahaastattelun. Nauhoitamme haastattelutilanteet. Haastattelut toteutetaan Teppanan perheasemalla.		
Opinnäytetyön / tutkimuksen aikataulu		
Syksy 2009		
Kustannuksista vastaa		(pvm ja nimi)
☐ Opiskelija / tutkija ☒ Tulosalue /vastuualue/ tulossyksikkö, josta sovittu kanssa		
Opinnäytetyön / tutkimuksen raportointi		Raportoinnin ajankohta
☐ Opinnäytetyö toimitetaan ylihoitajalle		
☒ Opinnäytetyöstä pidetään osastokokous <i>esitellään työyksikössä</i>		
☐ Jokin muu tapa, mikä opinnäytetyön esitys		marraskuussa 2009
Työryhmä		
Oppilaitos	Ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvennys	Puhelin
	<i>Kaarina Anttonen</i>	
Yksikkö / terveysasema	Ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvennys	Puhelin
	Osastonhoitajan allekirjoitus ja nimenselvennys	Puhelin
Pvm ja allekirjoitus (hakija / hakijat)		
<i>17.3.2009 Henna Kippo Sanna Lukkari</i>		

Opiskelija / tutkija täyttää ja vastaa allekirjoitusten hankkimisesta

Päätös Lupa opinnäytetyöhön / tutkimukseen myönnetään hakemuksen mukaisesti

Kainuun maakunta -kuntayhtymä
Sosiaali- ja terveystoimi

HAKEMUS / LUPA

Ylihoitajan myöntämä lupa opinnäytetyölle/
hoitotieteelliselle tutkimukselle

00.00.0000

☐	Hakemus palautetaan täydennettäväksi seuraavin muutoksin (lisätilaa kääntöpuolella)
☐	Hakemus hylätään, miksi _____
☐	Ei Johtoryhmäkäsittelyä
☐	Anomus hyväksytty johtoryhmässä
☐	Anomus hylätty johtoryhmässä
Pvm ja allekirjoitus 26.3.2005 <i>Helena Heikkiselle</i>	

Kopio myönnetystä luvasta liitteineen lähetetään tulosyksikön osastonhoitajalle ja hallintoylihoitaja Helena Heikkiselle (Sotkamontie 13 Rivitalo B 6, 87140 Kajaani)

**Kajaanin
ammattikorkeakoulu**

**TOIMEKSIANTOSOPIMUS
OPINNÄYTETYÖT
MUUT OPPIMISPROJEKTIT**

Päiväys
17.3.2009

**TOIMEKSIANTOSOPIMUS OPISKELIJATYÖNÄ TEHTÄVISTÄ OPINNÄYTETÖISTÄ JA
MUISTA OPPIMISPROJEKTEISTA**

TOIMEKSIANTAJAN TIEDOT

Toimeksiantaja	Kainuun maakunta –kuntayhtymä, perhepalvelut
Osoite ja puhelinnumero	Osmonkatu 3 PL 400, 87070 Kainuu
Työn ohjaaja toimeksiantajan puolelta	Sinikka Suutari ja Helena Saari

TOIMEKSIANNON KUVAUS

Toimeksiannon kuvaus (mahdollinen liite, projek- tikuvaus yms)	Perheiden kokemuksia perhetyöstä. Käytetään perhetyön kehittämiseen.
Aikataulu	syksy 2009
Kustannusarvio ja kustan- nusvastuu	Toimeksiantaja kustantaa omaan käyttöönsä tulevan valmiin opinnäytetyön painokappaleen.
Lopputuotoksen muoto	Opinnäytetyö

TOIMEKSIANNON TEKIJÄT KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Toimeksiannon tekijät ja yhteystiedot (opiskelijat)	Kippo Henna sth6sbhennak@kajak.fi Lukkari Sanna sth6sbsannal@kajak.fi
Toimeksiannon ohjaaja Kajaanin amk:ssa	Kristiina Anttonen
Työstä tehdään	☒ opinnäytetyö ☐ muu, mikä

Henna Kippo Sanna Lukkari
Tekijöiden allekirjoitukset

Helena Saari
Toimeksiantajan allekirjoitus

HYVINVOINTI
Sairaanhoitajakoulutus
Terveystieteiden koulutus
PL 52, (Ketunpolku 4)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9612
Faksi (08) 6189 9620

PALVELUT
Restonomikoulutus
PL 52, (Ketunpolku 3)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9610
Faksi (08) 6189 9620

PALVELUT
Tradenomikoulutus
PL 52, (Kuntokatu 5)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9454
Faksi (08) 6189 9424

TEKNOLOGIA
Insinööri koulutus
PL 52, (Kuntokatu 5)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9611
Faksi (08) 6189 9620

TOIMEKSIANNON KUVAUS

Tavoitteet Toimeksiantajan kannalta	Saada selville perheiden kokemuksia perhetyöstä ja sen mahdollisesta kehittämisestä.	
Opiskelijoiden oppimisen kannalta	Ammatillinen kehittyminen tutkimusta toteuttaessa.	
Keskeiset tuotokset (raportit, suunnitelmat, tuotteet, esitteet, tietokoneohjelmat, tilaisuudet yms.)	Kirjallinen opinnäytetyö	
Sovitut kokoukset ja raportoinnit	Opinnäytetyön esitys marraskuussa 2009 Kirjallisen raportin palautus 4.12.2009	
Projektin resurssit		
1. Toimeksiantaja		
2. Opiskelijat		
3. Ammattikorkeakoulun ohjausresurssit		
Kustannusarvio ja kustannusvastuu Materiaalit Laitekustannukset Opiskelijoiden palkkiot Ohjaavan opettajan palkkiot Matkakustannukset Muut	Arvio Toimeksiantaja kustantaa omaan käyttöönsä tulevan valmiin opinnäytetyön painokappaleen.	Vastuu
Muuta Luottamuksellisuus Tekijänoikeudet Laskutus		

Sopimuksessa noudatetaan Kajaanin ammattikorkeakoulun vakioehtoja opiskelijatyönä tehtävistä toimeksiannoista.

HYVINVOINTI
Sairaanhoidajakoulutus
Terveystenhoitajakoulutus
PL 52, (Ketunpolku 4)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9612
Faksi (08) 6189 9620

PALVELUT
Restonomikoulutus
PL 52, (Ketunpolku 3)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9610
Faksi (08) 6189 9620

PALVELUT
Tradenomikoulutus
PL 52, (Kuntokatu 5)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9454
Faksi (08) 6189 9424

TEKNOLOGIA
Insinöörikkoulutus
PL 52, (Kuntokatu 5)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9611
Faksi (08) 6189 9620

Hyvä perhetyön asiakas!

16.4.2009

Saitte tämän kirjeen, koska perhetyöntekijä käy kotonanne ja käynte myös Teppanan perheasemalla.

Olemme sairaanhoitajaopiskelijoita Kajaanin ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä Kainuun maakunta -kuntayhtymän Kajaanin alueen perhetyöstä. Selvittämme perheiden kokemuksia kotona ja Teppanan perheasemalla tehtävästä perhetyöstä. Opinnäytetyömme tilaaja on Kainuun maakunta –kuntayhtymän perhetyö.

Opinnäytetyössämme tarkoituksena on selvittää perhetyön työtapoja, jotka vahvistavat perheitä. Selvitämme perheiden kokemuksia perhetyöstä ja siihen liittyviä kehittämisehdotuksia. Tavoitteenamme opinnäytetyössämme on saada tietoon miten perheiden tukemista voidaan kehittää Kainuun maakunta -kuntayhtymän perhetyössä Kajaanissa, jotta perhetyö vastaisi myös tulevaisuudessa perheiden tarpeita.

Kerran toteutettava haastattelu järjestetään Teppanan perheaseman tiloissa Teille sopivana ajankohdaksi ja se kestää noin tunnin. Teidän ei tarvitse valmistautua etukäteen haastattelutilannetta varten. Haastattelut nauhoitetaan, jotta saamme mahdollisimman luotettavan aineiston tutkimukseemme. Nauhat ovat ainoastaan meidän käytössämme, käsittelemme niitä luottamuksellisesti ja niitä ei kukaan muu kuuntele. Nauhat puretaan kirjalliseen muotoon paperille. Kun opinnäytetyömme on valmis, nauhat ja paperiversiot hävitetään. Käytämme haastattelussa saamaamme tietoa opinnäytetyömme aineistona. Teitä ei voida tunnistaa vastaustenne perusteella opinnäytetyöstämme.

Opinnäytetyömme valmistuu joulukuussa 2009. Sen jälkeen se on luettavissa Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjastossa, Internetissä Kaktus-opinnäytetyötietokannassa tai mahdollisesti voitte kysellä sitä luettavaksi perhetyöntekijöiltä.

Osallistuminen haastatteluun on vapaaehtoista. Jos Teillä on kysyttävää haastatteluun liittyen tai jos mielenkiintonne heräsi, pyydämme Teitä ottamaan meihin yhteyttä. Sovimme sitten haastatteluajasta.

Ystävällisin terveisin

Henna Kippo

Sanna Lukkari

040-xxxxxxx

050-xxxxxxx

sth6sbhennak@kajak.fi

sth6sbsannal@kajak.fi

Hei perhetyöntekijät!

16.4.2009

Olemme sairaanhoitajaopiskelijoita Kajaanin ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä Kainuun maakunta -kuntayhtymän Kajaanin alueen perhetyöstä. Selvittämme perheiden kokemuksia kotona ja Teppanan perheasemalla tehtävästä ennaltaehkäisevästä perhetyöstä. Opinnäytetyömme on tilannut Kainuun maakunta –kuntayhtymän perhetyö.

Opinnäytetyössämme tarkoituksena on selvittää ennaltaehkäisevän perhetyön työtapoja, jotka vahvistavat perheitä. Selvitämme perheiden kokemuksia ennaltaehkäisevästä perhetyöstä ja siihen liittyviä kehittämisehdotuksia. Tavoitteenamme opinnäytetyössämme on saada tietoa siitä miten perheiden tukemista voidaan kehittää Kainuun maakunta -kuntayhtymän perhetyössä Kajaanissa, jotta perhetyö vastaisi myös tulevaisuudessa perheiden tarpeita.

Olemme rajanneet opinnäytetyömme käsittelemään ennaltaehkäisevää perhetyötä. Toteutamme opinnäytetyömme aineistonkeruun haastattelemalla perheitä, joiden kotona perhetyöntekijä käy ja jotka käyvät myös lisäksi Teppanan perheasemalla. Pyydämme Teitä antamaan näille perheille ohessa olevan heille tarkoitetun saatekirjeen. Perheet ottavat itse meihin yhteyttä. Perheiden ei tarvitse etukäteen valmistautua haastattelutilannetta varten.

Opinnäytetyössämme ohjaavina opettajina toimivat Kristiina Anttonen ja Sirkka-Liisa Niskanen sekä työelämäohjaajina Sinikka Suutari ja Helena Saari.

Opinnäytetyömme valmistuu joulukuussa 2009. Sen jälkeen se on luettavissa Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjastossa sekä Internetissä Kaktus-opinnäytetyötietokannassa. Halutesanne voitte tilata meiltä oman painokappaleen käyttönne. Painokappale maksaa noin 10 euroa, ja sen tilauksesta tulee ilmoittaa meille viimeistään marraskuussa 2009.

Ystävällisin terveisin

Henna Kippo

Sanna Lukkari

040-xxxxxxx

050-xxxxxxx

sth6sbhennak@kajak.fi

sth6sbsannal@kajak.fi

<p>Näkemyksiä perheen arjesta ennen lapsen syntymää:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ ei käsitystä arjesta ja lapsen kanssa elämisestä ◦ ei tiennyt, millaista on arki psyykkisesti sairaan lapsen kanssa ◦ tiesi että voi olla rankkaa ◦ ei odotuksia ◦ mietitytti ◦ ei tuen tarvetta ennen lapsen syntymää ◦ tuen tarve raskausaikana <p>Arjen yllätyksellisyys:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ rutiinit ja käsitykset arjesta muuttuneet ◦ arki ollut yllätys vanhemmille <p>Tuen tarpeeseen vaikuttavat tekijät:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ psyykkisesti sairas lapsi ◦ vanhempien kahdenkeskinen arjesta irtautumisen tarve ◦ arjen hallinta ja lapsen kanssa toimiminen ◦ lasten uniongelmat ◦ muuttuva perhetilanne ◦ perheenjäsenten väsymys ja masennus <p>Median ja yhteiskunnan vaikutus mielikuviin perheen arjesta:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ ei ole ollut vaikutusta ◦ vaikuttaa, annetaan kuva ”superäidistä”, jollainen jokaisen täytyy olla ◦ keskustelu perheasemien lopettamisesta ja aukioloista huolestuttaa ◦ lapsista annetaan kaunisteltu käsitys 	<p>Perhetyön asiakkaaksi tuleminen Tuen hakeminen ja vastaanottaminen</p> <p>Näkemyksiä perheen arjesta ennen lapsen syntymää Arjen yllätyksellisyys Median ja yhteiskunnan vaikutus mielikuviin perheen arjesta</p> <p>Tuen tarpeeseen vaikuttavat tekijät Perheiden muut tukijat Ammattilaiset perheitä tukemassa Vertaistuen merkitys</p> <p>Perheitä vahvistavat perhetyön työtavat Perhetyöltä saadun avun riittävyys Perheiden kokemuksia Teppanan perheasemasta</p> <p>Kokemuksia autetuksi tulemisesta Perhetyön tuella tapahtuneet muutokset arjessa</p> <p>Kehitettävää Teppanan perheasemalla Kehitettävää perhetyössä</p>	<p>Perhetyön pariin tulo (taustaa)</p> <p>Tuen tarpeen muuttuminen ja siihen vaikuttavat tekijät (1. tutk. teht.)</p> <p>Perheen tukeminen (1. tutk. teht.)</p> <p>Perhetyön toteutuminen (2. tutk. teht.)</p> <p>Kokemuksia perhetyön tuesta (3. tutk. teht.)</p> <p>Kehittämissuhteet perhetyöhön (4. tutk. teht.)</p>
---	---	--

Perheiden muut tukijat:

- omat vanhemmat
- sukulaiset
- jos ei ole läheisiä sukulaisia, perhetyö tärkeää perheelle

Perhetyön asiakkaaksi tuleminen:

- neuvolan kautta
- perheneuvolasta
- lasten psyk. os
- kuulopuheen perusteella
- sosiaalitoimen avohuollon kautta
- tarvitsi ohjausta tuen hakemiseen, ei ollut tietoa perhetyöstä
- odotti perhetyötä n. 3kk
- äidillä sellainen kokemus, että apua vaikea saada ilman sairasta lasta
- olisi tarvinnut apua aiemmin

Tuen hakeminen ja vastaanottaminen:

- äidillä ei ollut korkea kynnyks, miehellä kyllä
- aluksi korkea kynnyks hakea tukea
- vaikeaa myöntää avun tarve läheisille
- ei kannata ajatella mitä muut ajattelee
- kynnyks korkea mennä yksin perheasemalle

<p>Perheitä vahvistavat perhetyön työtavat:</p> <ul style="list-style-type: none">◦ kotona käynti◦ keskustelu (kahdenkeskinen, ryhmässä)◦ lastenhoito, auttaminen arjen askareissa ja vanhemmille omaa aikaa◦ tietoa kursseista, perhelomista ja muista avunantajista◦ yhdessä tekeminen perhetyöntekijän ja perheen kanssa◦ perhekeskeisyyden tukeminen◦ vuorovaikutuksen arviointi vanhemman toimimisesta lasten kanssa◦ sanallinen tuki ja palaute◦ kannustus ja ohjaus parisuhteeseen◦ yhteyden pito puolin ja toisin◦ vertaistuen järjestäminen◦ äitiyden vahvistaminen◦ ohjausta lasten kasvatukseen ja arjessa toimimiseen <p>Perhetyöltä saadun avun riittävyys:</p> <ul style="list-style-type: none">◦ riittävästi apua, pärjää omillaan◦ enemmän kuin tarvetta olisi◦ ei ole saanut tarpeeksi, vkl tarvitsisi <p>Ammattihenkilöt perheitä tukemassa:</p> <ul style="list-style-type: none">◦ unikoulunpitäjä◦ MLL (maksulliset lastenhoitajat ja äitiverkko)◦ sijaiskoti◦ Kainuun yksin- ja yhteishuoltajat –yhdistys◦ tukipaikka (lasten ja nuorten koti)◦ moniammatillinen yhteistyöryhmä perhettä tukemassa (sosiaalitoimi,		
--	--	--

<p>perhetyö, lasten psyk. poli)</p> <ul style="list-style-type: none">◦ perhetyö◦ psykologi◦ Harjulan lastenkoti◦ sosiaalityöntekijä◦ Kainuun maakunnan tukihenkilö <p>Perheiden kokemuksia Teppanan perheasemasta:</p> <ul style="list-style-type: none">◦ ihana ja kodikas paikka◦ mukavaa yhdessäoloa ja tekemistä (makkaranpaistoa, retkiä, askartelua jne)◦ vertaistuki tärkeää◦ lapset viihtyvät◦ myös isät/puolisot käyneet◦ korkea kynnyks mennä yksin perheasemalle◦ yhdessä perhetyöntekijän kanssa käyneet perheasemalla◦ ei ole ollut perheasemalla muiden vanhempien siellä ollessa <p>Vertaistuen merkitys perheelle:</p> <ul style="list-style-type: none">◦ kokemusten ja näkemysten vaihtaminen (arki, lasten kasvatusta)◦ perheasema hyvä paikka vertaistuelle ja ystävyyssuhteiden luomiselle◦ vertaistuen puute, yhteydenpito vaikeuden vuoksi <p>Kehitettävää Teppanan perheasemalla:</p> <ul style="list-style-type: none">◦ ei rajoitettua käyntiä lapsen iän mukaan◦ yhdessä tekemistä enemmän, myös vki (leipomista, askartelua, retkiä, mäenlaskua makkaranpaistoa, jumppatuokioita)◦ koko perheen retkien järjestämistä kauemmas◦ aukioloaikojen laajentaminen iltoihin ja viikonloppuihin		
---	--	--

- isommat tilat
- enemmän esille
- enemmän perheasemia Kajaaniin

Kokemuksia autetuksi tulemisesta:

- ei tarvitse olla yksin ongelmien kanssa
- ammattilaiselle vaikeista tilanteista puhuminen helpottanut
- helpottunut arkielämä
- lapsille perhetyöntekijät tärkeitä ihmisiä
- avun saaminen vaikeaa ilman sairasta lasta
- tyytyväisyys avun saamiseen
- on saanut sanoa oman mielipiteen (itseääräämisoikeus)
- lapset virkistyneet
- välittämisen tunne
- psyykkisesti sairaan lapsen kanssa olemisen tukeminen
- turvallisuuden tunteen lisääntyminen
- tuntemuksia perhetyön asiakkaana olemisesta
- ammattitaitoiset työntekijät

Perhetyön tuella tapahtuneet muutokset arjessa:

- parisuhteen jatkuminen
- tilanne helpottunut
- perheen hyvinvointi ja tasapaino
- rutiinit löytyneet arkeen
- lapset iloisia
- itsevarmuus vanhempana
- perhekeskeisyys vahvistunut
- avun tarve arvioitu palavereissa
- perheet pärjäävät ”omillaan”
- voimaantuminen

- tukeminen jatkuu

Kehitettävää perhetyössä:

- ei kodin järjestyksen arvostelua
- avun saanti helpommaksi
- monipuolinen ammattitaito perhetyöntekijöille, esim. (psyyk sairaan lapsen hoitoon ammattilaisia perhetyöhön)
- lasten unikoulun järjestäminen perhetyön kanssa Kajaanissa
- iltatyöntekijöitä lisää
- vertaistukiryhmien järjestäminen psyk.sairaiden lapsien vanhemmille Kajaanissa
- konkreettinen näyttö miten lapsen kanssa toimitaan

